

Адыгэ Республикэм и Правительствэ игъэзет

Юф зэришлэрэм апае щытхуццэу «АР-м изаслуженнэ журналист» зыфилорэр фагъэшшоагъ телерадиокомпаниеу «Адыгеим» адыгабзэкӀэ итематическэ къэтынхэм афэгъэзэгъэ отделым ипрограммэ зезыщэрэ ГутӀэ Санят. Унэе предпринимательхэу Бракый Иляс, Андрей Волобуевым, Дзэукъожь Мухьамэд, ООО-у «Синдика-Агром» игенеральнэ директорэу Кушъу Рэмззан, МыекӀопэ районымкӀэ къэралыгъо научнэ учреждениеу «Къэагъэхэмрэ субтропическэ культурэхэмрэ якъэгъэкӀын фэгъэзэгъэ Урысые научнэ-ушэ-тэкӀо институтым» и Адыгэ къутамэ ипашцэу ПчыхъакӀэ Эдуард, муниципальнэ образованиеу «Теуцожь районым» иадминистрации мэкъу-мэщымкӀэ игъэлорышлӀэ ипашцэу ХъэдэгӀэлэ Мэджыдэ, Красногвардейскэ районым иадминистрации мэкъу-мэщымкӀэ игъэлорышлӀэ ипашцэу Шъаукъо Ислам щытхуццэу «Адыгеим мэкъу-мэщымкӀэ изаслуженнэ юфышӀ» зыфилорэр афагъэшшоагъ.

Псауныгъэр къэухъумэгъэным, культурэм, экономикэм, мээ хъызмэтым, нэмыкӀ лъэныкъохэм афэгъэзэгъэхэу, гъэхьагъэ зилӀхэм АР-м и Лышхъэ афэгъушӀуагъ, къалэжыгъэ щытхуццэхэр къэзыушыхъатырэ бгъэхалхъэхэмрэ тхылхэмрэ аритыжыгъэх.

МэфӀкӀ шыкӀэм тетэу кӀогъэ юфтхьабзэм хэлэжыагъэхэу, тын лӀаплӀэхэмкӀэ кыхагъэщыгъэхэм ащыщхэр къэгъушылагъэх. Ялофшлагъэ осэшӀу фэзышыгъэ АР-м и Лышхъэ рэзэныгъэ гушыӀэхэр пагъохыгъэх, тапӀкӀи амалэу ялэр рахыплӀэзэ Адыгеим зэрэфӀэлэжыщтхэр къалуагъ.

— Агропромышленнэ комплексым хэхъоныгъэхэр ышӀынхэмкӀэ лӀаплӀэгъу укызэрэртфэхъурэм фэшӀ тылфӀэраз, мэкъу-мэщ хъызмэтым хэтхэм ар зэхашыкӀы, ахэм ацӀкӀэ «тхьауегъэпсэу» отӀло, — къылуагъ министрэу Юрий Петровым АР-м и Лышхъэ зыкыфигъазэзэ. — НепӀэрэ мафӀэм еху-лӀэу республикэм иаграрийхэм лӀэжыгъэ тонн мин 650-м еху къахыжыгъэ, къэнагъэр зылу-хыжыкӀэ, а пчӀагъэм джыри хэхъошт.

ТхьакӀушынэ АслӀан бгъэхалхъэхэмрэ тхылхэмрэ заретыжхэм ыуж къызэрэу-гъогъэхэм джыри зэ афэгъушӀуагъ, псауныгъэ пытэ ялӀнэу, ялофшлӀэн гъэхьагъэхэр чашӀыхэзэ ыпӀкӀэ лыкӀотӀнхэу афӀлӀэ-луагъ, зэхэтхэу нӀпӀеплӀ су-рэт зытырарагъэхыгъ.

ТХЪАРКЪОХЪО
Адам.

Сурэтыр А. Гусевым тыри-хыгъ.

ЯлофшлагъэхэмкӀэ къалэжыгъ

Адыгэ Республикэм и Лышхъэу ТхьакӀушынэ АслӀан республикэ тын лӀаплӀэхэмрэ щытхуццэхэмрэ зыфагъэшшоагъэхэм ар къэзыушыхъатырэ бгъэхалхъэхэмрэ тхылхэмрэ тыгъуасэ аритыжыгъэх. Адыгеим иэкономикэ хэхъоныгъэхэр ышӀынхэм зилахышӀу хэзылхъагъэхэм ялофшлагъэ осэшӀу фишӀыгъ, мыщ фӀэдэ цыфхэр республикэм зэриӀэхэм урыгушхонэу зэрэщытыр кыыхигъэщыгъ.

АР-м и Лышхъэ къызэри-луагъэмкӀэ, республикэм иэко-номикэ хэхъоныгъэхэр ешӀых, ыпӀкӀэ лӀэкӀуатэ. Мы илһэ-сым Адыгеим лӀэжыгъэ бӀэгъуа-гъэ кыыхыжыгъэ, промышлен-ностымкӀи, сатыушынымкӀи, нэмыкӀ лъэныкъохэмкӀи пӀэрыт-ныгъэ зылыгъ шӀолӀырхэм ащыщ. Мы аужырэ илһэсхэр пштэмэ, социальнэ мэхъанэ зилӀэ псӀолябэ республикэм чашӀыгъ, шагъэцӀкӀэжыгъ, зэ-рифӀэшӀуашӀу зэтырагъэпсыхъа-гъэх. Джырэ уахътэм респу-бликэ стадионым игъэцӀкӀэжы-аухы. Джащ фӀэдэу къоджэ

псӀэупӀэхэм фельдшер-мамыку лӀэзӀлӀэ 28-рӀэ ащагъэпсыгъ, тапӀкӀэ ахэм япчӀагъэ джы-ри 22-рӀэ кыыхэхъошт. Гъэхьа-гъэхэм адакӀоу, гумэкӀыгъохэр, щыкӀагъэхэр зэрэщыӀэхэр, ау ахэр дӀэгъэзыжыгъэнхэм аналӀэ зэрэтетыр республикэм ипа-щэ кыыхигъэщыгъ. НепӀэ ашӀэрӀэ зӀкӀэ цыфхэм зӀрафӀэгъэхы-гъэм, ахэм щыӀкӀэ-псӀукӀэ амалэу ялэр нахышӀу шы-гъэным яшӀыпкӀэу юф зӀ-рӀэдашӀэрэм кыкӀигъэтхыгъ.

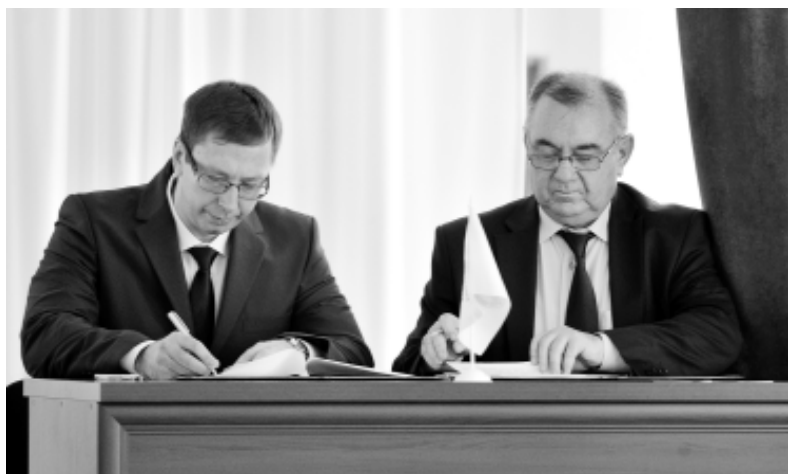
— Шъуи юфшлагъэхэмкӀэ, шъуишӀэныгъэхэмкӀэ, сӀауащы-гъэу шъухӀэлымкӀэ мы тын

лӀаплӀэхэр, щытхуццэхэр къэ-жӀулӀэжыгъэх. ЗисӀнэхъат хэ-шыкӀышхо физилӀэ шӀош фӀэдэ цыфхэм тарӀгушхо, лӀытӀэныгъэ афӀэтӀшы. Гъэхьагъэу непӀэ ти-лӀхэр шӀоры зӀпхыгъэхэр, ащкӀэ тышӀуфӀэраз, — къылуагъ Тхьа-кӀушынэ АслӀан къызэрэу-гъогъэхэм закыфигъазэзэ.

Илһэс пчӀагъэхэм къаклоцӀ ялофшлӀэн фӀэшӀыпкӀэу лӀэжы-хэу ыкӀи республикэм ыпашъ-хъэ гъэхьэгъэшӀухэр щызилӀэхэу, гуманитар ушӀэтынхэмкӀэ Адыгэ республикэ институтым литера-турэмкӀэ иотдел ипашцэу, фило-логии шӀэныгъэхэмкӀэ докто-рӀэу ЩӀӀӀэ ЩамсӀэт, пшӀэдӀкӀы-жыу ыхыӀрэмкӀэ гъунӀпкӀэ гъӀнӀэфагъэ зилӀэ обществэу «Тамбовский» зыфилорэм иге-неральнэ директор игуадзэу ЛӀэу-стӀэнджӀэ ИбрахымӀэ, Мые-кӀопэ районымкӀэ ООО-у «Краснодарагроальянсым» ит-ракторист-машинистӀу Виктор Дрыга, Теуцожь районымкӀэ пшӀэдӀкӀыжыу ыхыӀрэмкӀэ гъунӀпкӀэ гъӀнӀэфагъэ зилӀэ обще-ствэу «Синдика-Агром» изӀэх-щакӀоу ЛыӀӀӀӀэ ИбрахымӀэ, ТӀэхъутэмькое районымкӀэ ООО-у «Пынджым илӀэжынкӀэ Адыгэ научнэ-техническэ гуп-чӀэм» игенеральнэ директорӀэу

Хъурмэ ХъазрӀэт, джащ фӀэдэу межмуниципальнэ зӀпхыныгъэр гъӀпытӀэгъэным зилахышӀу хӀӀ КӀраснодар краим и Северскэ район иадминистрации ипашцэу ДжарымӀэ АдамӀэ республикэм итын анахъ лӀаплӀэу, медалӀэ «Адыгеим и Щытхуццэхъ» зы-филорэр АР-м и Лышхъэ иунашӀокӀэ афагъэшшоагъ.

Пшызэ къэралыгъо аграрнэ университетым ипрофессорӀэу, биологии шӀэныгъэхэмкӀэ док-торӀэу Александр Замотайло-вым, экономикэ теорием ика-федрӀэ ипашцэу, экономикэ шӀӀ-ныгъэхэмкӀэ кандидатӀэу Къур-малы ЗаремӀэ, гуманитар ушӀ-тынхэмкӀэ Адыгэ республикэ институтым фольклорымкӀэ иотдел ипашцэу Цуекъо НӀф-сӀэт «АР-м наукэмкӀэ изаслу-женнэ юфышӀӀэху» зыфилорӀэ щытхуццӀэр къалэжыгъ. Ады-геим народнэ гъӀсӀэныгъэмкӀэ изаслуженнэ юфышӀӀэ хуыгъ ХъакурынӀэхъэблӀэ гурыт еджа-плӀэу N 1-м икӀлӀэегъаджӀэу Мира Пановар. ЩытхуццӀэу «АР-м изаслуженнэ псӀоляшӀ» зыфилорэр фагъэшшоагъ АР-м лӀӀпкӀэ юфхэмкӀэ, лӀкӀыб къӀэралхэм ащыпсӀурӀэ тильп-кӀэгъухэм адырӀӀэ зӀпхыны-гъэхэмкӀэ ыкӀи къӀэбар жӀугъэм иамалхэмкӀэ и Комитет итхьа-матӀэу ШъхӀӀӀӀӀӀ АскӀэр. Жур-налистикэм ихӀэхъоныгъэ илахъ зӀрӀэхышӀыхъэрэм ыкӀи илһэс пчӀагъэ хуыгъэу шӀуагъэ кытӀэу

Туризмэм илофыгъохэм афэгъэхьыгъагъ

Тыгуасэ, чъэпыогъум и 14-м, Адыгэ Республикэм и Общественнэ палатэ зичэзыу пленарнэ зэхэсыгъо илагъ. Адыгеим туризмэм зыщегъэушъомбгъугъэным епхыгъэ иофыгъохэр, чычлэгъ байныгъэхэм ыкӀи культурнэ клэным якъэушъумэн ары анахъэу ар зыфэгъэхьыгъагъэр.

ское общество» зыфилорэм и Адыгэ шъольыр къутамэ ипашэу, Адыгэ Республикэм и Общественнэ палатэ хэтэу Игорь Огай. Дольменхэм якъэушъумэн епхыгъэ иофыгъоу ылъэгъухэрэр ащ кыыхигъэщыгъэх, Урысыем иархеолог цӀэрылохэр Адыгеим зэрэщылагъэхэм, ахэм яушэтынхэм зэфэхьысыжьэу афашыгъэхэм къатегушылагъ, видеосюжетхэри кыгъэлъэгъуагъэх.

Доклад ужым Парламентым идепутатхэми, прокурор шъхалэми, къулыкъу ыкӀи ведомствэ зэфэхьыгъагъэхэм япашэу хэлэжьагъэхэми яеплыкӀэхэр кыралогъыкыгъэх. Республикэм ихэбзэгъэуцу ыкӀи игъэцӀэкӀо хэбзэ органхэм туризмэм изегъэушъомбгъуныкӀэ, культурнэ тарихъ клэным икъэушъумэнкӀэ аужырэ илъэсхэм зэшъахыгъэр зэрэмымакӀэр зэкӀэми кыыхагъэщыгъ. Ащ пае программэ зэфэхьыгъафыз илъэсхэм къа-кӀоцӀ зраштагъэр, ахэр цы-лэныгъэм щыпхырыщыгъэ зэрэ-

хьугъэхэр, непи зерадэлажьэхэрэр къагуагъ. Арэу щытми, джыри иоф зыдэпшӀэн шыкӀагъэхэр

АщкӀэ шӀэгъэн фаеу альэгъухэрэм, ялофшӀэн нахьыбэу зыфэгъэзэгъэн фаем нэужым зэдатегушылагъэх. Культурэм, тарихьым яобъектхэр къэушъумэгъэнхэм, туризмэм зегъэушъомбгъугъэным кӀэралыгъо хэбзэ ыкӀи муниципальнэ органхэри, общественнэ организациехэри зы системэу зэдыдэлэжьэнхэ фаеу зэхэсыгъом хэлэжьэхэрэм альытагъ, яеплыкӀэхэр кызыщыралогъыкыгъэр

Зэхэсыгъом хэлэжьагъэх АР-м ипрокурор шъхалэу Василий Пословскэр, АР-м и КӀэралыгъо Совет — Хасэм туризмэмкӀэ, спортымкӀэ, экологиемкӀэ ыкӀи чычлэгъ байныгъэхэм ягъэфедэнкӀэ икомитет ипашэу Брыцу Рэмэзанэ, культурэмкӀэ, унагъом илофхэмкӀэ ыкӀи общественнэ организациехэм адырлэ зепхыныгъэхэмкӀэ икомитет ипашэу Евгений Саловыр, АР-м лъэпкӀэ иофхэмкӀэ, лӀкыб кӀэралхэм ащыпсэурэ тилъэпкӀэгъухэм адырлэ зепхыныгъэхэмкӀэ ыкӀи кӀэбар жьугъэм иамалхэмкӀэ и Комитет ипашэу Шъхэлэхъо Аскэр, туризмэмкӀэ ыкӀи курортхэмкӀэ Комитетым ипашэу КӀэлэшъэо Инвер, чыюпсым, чычлэгъ байныгъэхэм, саугъэтхэм якъэушъумэн афэгъэзэгъэ къулыкъу ыкӀи ведом-

ствэ зэфэхьыгъафхэм япашэу хэр, нэмыкӀхэр.

Зэхэсыгъор кызылӀуихыгъ ыкӀи зерищагъ Общественнэ палатэм итхьаматэу Устэ Рус-лъан. Палатэм илофшӀэн нахьыбэу шӀуагъэ кытэу гъэпсыгъэным, ипшӀэрылхэр нахь чанэу ыгъэцӀэкӀэнхэм фэшӀи министерствэхэм, къулыкъу ыкӀи ведомствэ зэфэхьыгъафхэм ямызакоу, общественнэ ыкӀи мыкоммерческэ организациехэми нахьыбэу иоф адашӀэн фаеу зэрэщытыр ащ кыыхигъэщыгъ. Кыгуагъэм ишыхъатэу нэужым организацие зэфэхьыгъафхэм япашэхэм иоф зэрэзэдэшӀэщтым фэгъэхьыгъэ зэзэгъыныгъэхэм адыкӀэтхагъ.

Иофыгъо шъхалэу зыфызэрэугоигъэхэм фэгъэхьыгъэу пстэумэ апэу къэгъушылагъ Урысые общественнэ организациеу «Русское географиче-

щылэх. Культурнэ ыкӀи тарихъ клэным иобъектхэр зэтэгъэуцожыгъэнхэм ыкӀи ахэм алыпльэгъэным, туризмэм зегъэушъомбгъугъэным ящыкӀэгъэ мылкур икоуу къэтлупщыгъэ хьурэп.

тхылъэу агъэхъазырырэм ахэр щагъэнэфагъэх.

ХЪУТ Нэфсэт.

Сурэтхэр Н. Гусевам тырихыгъэх.

ГИБДД-м къеты

Апэрэу зэхащагъ

АР-м хэгъэгъу кӀоцӀ иофхэмкӀэ и Министерствэ ГИБДД-мкӀэ и ГъэорышӀапӀэ иофышӀэхэм СМИ-хэм ялыкӀохэр ягъусэхэу джырэблагъэ иофтхьабзэу зэхащэгъагъэр нахьыпэрэхэм афедагъэп.

Ащ ыпӀкӀэ ныхэм кӀэлэцӀыкӀур зэрэзэращэрэ курэжыер тэрэзэу гъогум зэрэзэпырамыщырэр инспекторхэм агъэунафыгъ. ЗэкӀ пӀоми хьунэу, курэжыер апэ итэу зэпырэкӀых. Автомобилым нахь ар нахь лъхъанчэ зэрэхьурэм кыыхэкӀыкӀэ, водительхэм курэжыем гу лъатэрэп. Ары мы иофтхьабзэр зэхащэным ушъхьагъу шъхьалэ фэхьугъэр.

Ным курэжыер зерищэрэм фэдэу шыгъэ макетыр инспекторхэм агъэфедагъ. МыекӀопэ къэлэ паркым идэхьагъу илэ лъэсрыкӀо зэпырыкӀыпӀэм дэжэ ар агъэуцугъагъ. Иофтхьабзэм изэхэщакӀохэр анахъэу водительхэр ары зылыпльагъэхэр. Ахэм янахьыбэм макетыр залъэгъукӀэ, чыжьэкӀэ скоростым кызырэщагъакӀэщтыгъэр ыкӀи игъом кызырэуцущтыгъэхэр нэрылӀэгъу афэхьугъ. Водительхэм шапхъэхэр амыукъуагъэхэ нахь мышӀэми, инспекторхэм ахэр къагъэуцугъэх, тапӀкӀи ащ тетэу сакъэу зекӀонхэр шӀокӀ зымылэ иофэу зэрэщытыр джыри зэ агу къагъэкӀыжьыгъ, гъогурькӀоным ишапхъэхэр зэрыт тхылхэр аратыгъэх.

Джащ фэдэу лъэсрыкӀохэри хэны хьугъэхэп. Анахьыбэу курэжые зылыгъ ныхэр ары къагъэуцугъэхэр. СыдигъокӀи ар уабгъукӀэ щытэу зэпырыпщымэ щынэгъончъэ зэрэхьурэр, водитель горэм шапхъэр ыукоу зэпырыкӀыпӀэм кытехьагъэми, курэжыер псынӀкӀэу кызыэкӀэпщэн е ыпӀкӀэ бгъэкӀон амал кызырэуитырэр ахэм агурагъэуагъ.

Зылыхьущтыгъэхэр къаубытыгъ

Автомобиль гъогоу «Инэм — Бжъэдэгъухьабл» зыфилорэм гъогу-патруль къулыкъум илофышӀэхэу, полицием илейтенантхэу Гышъ Руслъанрэ Михаил Елистарховымрэ къулыкъур щакъызэ, я 38-рэ километрэм автомобилэу «КамАЗ-у» номерэу 35320-р зилэр къагъэуцугъ. КыулыкъушӀэхэм «Розыск» зыфилорэ базэмкӀэ водителыр заупльэкӀум, ащ лыхьыхуэхэу кычӀагъэщыгъ.

АР-м хэгъэгъу кӀоцӀ иофхэмкӀэ и Министерствэ иотделэу «Адыгейский» зыфилорэм мыхэм ялоф зэхифынэу кӀэбарым щагъэгъозагъэх.

Сурэтым итхэр: **къулыкъушӀэхэу Гышъ Руслъанрэ Михаил Елистарховымрэ.**

ШӀэныгъэлэжьхэм кызырэлорэмкӀэ...

Сабыеу гъэмафэм къэхьугъэхэм япсауныгъэ сыдигъуи (аныбжь зыкӀуки) нахь зыпкӀ итэу, нахь пытэу агъэунафыгъ Кембриджскэ университетым (Великобританиер) ишӀэныгъэлэжьхэм.

Мыщ фэдэ зэфэхьысыжэ ашыным ыпӀкӀэ ахэм илъэс зэкӀэлъыкӀохэм иоф дашлагъ британскэ бзылфьыгъэ ыкӀи хьульфыгъэ 400-м ехъу зыхагъэлэжьыгъэ проектым. Ахэм агъэфедэрэ гъомылапхъэхэм, ящылӀкӀэ-псэукӀэ зыфедэм, ешъоным пыщагъэхэмэ, нэмыкӀ шӀэн дӀэхэр ялэхэмэ, ягенетическэ амалхэм алыпльагъэх, куоу ахэр зэхафыгъэх шӀэныгъэлэжьхэм.

Мыхэм кызырэлорэмкӀэ, зигугъу къэтшыгъэ лъэныкъохэм зэкӀэми ямызакоу, проектым хэлэжьагъэхэм янахьыбэм япсауныгъэкӀэ мэхъанэ илэу агъэунафыгъ ахэр кызыыхьугъэ

лъэхъанэми. ШӀэныгъэлэжьхэм кызырэхэгъэщырэмкӀэ, гъэмэфэ мезищым кыкӀоцӀ кэхьугъэхэм къащэчыщтыгъэр нахьыбагъ. Етлани гъэшӀэгъоныгъэр аныбжь зекъуми ахэм япсауныгъэ нахь зэрэпытагъэр ары.

Мыщ фэдэ зэфэхьысыжэ зышӀыгъэ шӀэныгъэлэжьхэм зэралытэрэмкӀэ, арэушӀтэу хьуным лъапсэу илэн ылъэкӀыщтыр «гъэмэфэ сабийхэм» витаминэу Д-р нахьыбэу зэрагъэуцурэр ары.

Кембриджскэ университетым ишӀэныгъэлэжьхэм джыри мы лъэныкъомкӀэ ушэтын горэхэр къапыщылых. Ахэм ауж зэфэхьысыжэ гъэнэфагъэхэр ашыщтых, цыфым ипсауныгъэ нахь пытэным фэшӀи ахэр кызыфагъэфедэнхэ альэкӀышт а лъэныкъомкӀэ лэжьэрэ къулыкъу пстэуми.

(Тикорр.).

Ахъщэ нэпцIхэм ягъэзекIон пэшIуекIох

Ахъщэ нэпцIхэр зышIыхэрэм ыкIи зыгъэзекIохэрэм апэуцужьыгъэным, мы лъэныкъомкIэ гумэкIыгъоу щыIэхэр дэгъэзыжыгъээнхэм фэшI хэбзэухъумэкIо къулыкъухэм зэшIуахырэм, анахъэу анаIэ зытырагъэтырэм фэгъэхьыгъагъ тыгъуасэ Мыекъуапэ щыкIогъэ брифингыр.

Журналистхэм яупчIэхэм джэ-уапхэр къаратыжыгъэх АР-м хэгъэгъу кIоцI IофхэмкIэ и Министертвэ экономикэ щы-нэгъончъэнымкIэ ыкIи къолъхъэ тын-Iыхыным пэшIуекIогъэ-нымкIэ и ГъэлорышIаплэ ипашэу ГъонэжыкIо Адамрэ ащ игуадзэу Кубэщыч Муратрэ, республикэм и МВД изкспертнэ-криминалистическэ гупчэ ипашэ игуадзэу Станислав Клименкэм. ГъонэжыкIо Мурат ипэублэ псалъэ къызэрэщыгъэгъэ-щыгъэмкIэ, илъэсэу тызхэтым

имэзи 9-м купюрэ нэпцIи 107-рэ Адыгеим къышIуагъэкIокIыгъэу агъэунэфыгъ, 2014-рэ илъэсым мыщ фэдэ иуахътэ а пчъагъэр 90-рэ хууштыгъэ. Нахъыбэу мыщ фэдэ хугъэ-шIагъэхэр зы-щагъэунэфыгъэхэр Тэхутэмь-къое районымрэ къалэу Мые-къуапэрэ. БзэджашIэхэм сомэ мини 5 ыкIи сомэ мин хуэрэ ахъщэ нэпцIхэр ары анахъэу ашIыхэрэр. Ахъщэ нэпцIым изытет, зыхашIыкIырэ тхылъ-плэр, агъэфедэрэ технологи-хэр шэпхъэшIухэм адиштэхэ

зэрэхъугъэм къыхэкIыкIэ, ащ ишъыпкъагъэ зэхэпфыныр къын хуугъэ. Бэрэ къыхэкIы бан-кым нэсыфэкIэ ар зэрэнэпцIыр къычIэмыщэу. Сатыушыплэ гупчэ инхэр, гъэстыныпхъэр зыщарагъэхъорэ станциехэр ары бзэджашIэхэр нахъыбэу экIуалэхэрэр, яахъщэ нэпцI зыщыIуагъэкIырэр. Джэджэ районым щыпсэурэ хуульфы-гъэр Адыгеим ихэбзэухъу-макIохэм бэмышIэу къаубы-тыгъ. ЗерагъэунэфыгъэмкIэ, сомэ 500 хуэрэ купюрэ нэпцI-хэр ащ ышIыштыгъэх, нэужым IуигъэкIыштыгъэх. Мы бзэджэ-шагъэм икIали хицагъ. Ар къызэрэдиэгъэкIыштыгъэ обо-рудованиер, нэмыкI материалхэр иунэ къырахыгъэх.

— ЫпэкIэ къызэрэщыгъэгъэу, ахъщэ нэпцIыр къыхэбгъэ-

щыныр псынклэп, бзэджашIэхэри мы лъэныкъомкIэ ыпэкIэ лъы-кIотагъэх. Мыщ дэжым сатыу-шыплэ гупчэхэм, предприяти-хэм ялофшIэн зэрэзэхашэрэм, ахэм видеокамерэхэр, ахъщэ нэпцIыр зыгъэунэфырэ систе-мэхэр ачIэгъэуцогъэнхэм мэ-хъанэшхо яI. Ау, гукъау нахъ мышIэми, а шыкIэхэр зыгъэ-федэрэр бэп. Тэ тизакъокIэ мы гумэкIыгъор дэдгъэзыжы-плэкIыштыгъэ, цыфхэри Iэпылэгъу къытфэхъунхэ фае, — къыIуагъ ГъонэжыкIо Адам.

Станислав Клименкэм къы-зэрэхигъэщыгъэмкIэ, 2006-рэ илъэсым къышIуаблагъэу непэ нэс сомэ 50-м къыщегъэжъа-гъэу сомэ мини 5-м нэс ку-пюрэ нэпцI 1149-рэ Адыгеим къыщаахыгъ, 2015-рэ илъэсым а пчъагъэр 107-м кIэхъагъ. Валютэ нэпцI Адыгеим къыще-кIокIэу агъэунэфыгъэп Iломи ухъукоштыгъэ. Мы аужырэ илъэсхэм ащ фэдэу къыхагъэ-щыгъэр зы хуугъэ-шIагъ. Кипрэ къыкIыжыгъэ хуульфыгъэм еврэ 50 хуэрэ ахъщэ нэпцIыр исчет ригъахъэзэ къаубытыгъ. Ащ къызэриIуагъэмкIэ, мы къэ-ралыгъом щыIэзэ банкоматым еврэ 50-р къырихыгъ, ар нэп-цIыми ымышIэу Урысыем къыз-дыриштыгъ. Полицием илофы-шIэхэм зерагъэунэфыгъэмкIэ, мыщ бзэджашIагъэ зэрихъан гухэлъ илагъэп.

— Ахъщэ нэпцIыр къезы-гъэкIокIыхэрэм Урысыем ифи-нанс системэ зэщагъагъо. Ащ къыхэкIыкIэ, мы экономическэ бзэджашIагъэм пэшIуекIогъэныр пшъэрылъ шъхалэу къэуцу. Зэ-фэхъысыжыхэм къызэрагъэ-гъорэмкIэ, ахъщэ нэпцIхэр ыпэкIэ бэдээрхэм, тучан цы-кIухэм къащекIокIыгъэмэ, джы

ар сатыушыплэ гупчэхохэм, сетхэм анэсыгъ. БзэджашIэхэм язекIуакIэ зэрэзэблахъугъэм къыхэкIыкIэ, аппарат анахъ дэгъухэми ахъщэ нэпцIыр икIу фэдиизу «зэхашIыкIырэп». Мы гумэкIыгъор Урысыем ишъолпыр-хэм зэкIэми ашъхъэщыт. Ахъщэ нэпцIыр къышъуIэкIилъхъэу шъуэзэгъуфэрэ цыф къышъо-оллагъэмэ, ащ нахъыбэрэ шъудэгущыл, уахътэр зэпышъуш, ар зэрыс автотранспортым шъуеплэ, амал шъуилэмэ хэб-зэухъумэкIо къулыкъухэм шъу-къадж, — къыIуагъ Кубэщыч Мурат.

Ахъщэ нэпцIхэр зыгъэфедэрэ бзэджашIэ куп Адыгеим къы-щаубытыгъ. Ащ хахъэщтыгъэ-хэм гупчэу «Связноим» икIу-тамэхэм ачIэт банкоматхэм сомэ мини 5 хуэрэ купюрэ нэпцIхэр арагъахъэщтыгъэх, нэужым ясчет ахъщэ шъып-къэр къырахыжыштыгъ. Бзэ-джашIэхэм илъэси 8-м нэс хъапс атыралъхъагъ. ЫпэкIэ къызэрэщытIуагъэу, ахъщэ нэпцIымрэ шъыпкъэмрэ зэхэп-фыныр къины. Сатыушыплэ гупчэхэм, сетхэм, тучаныш-хохэм атесхэм ахъщэу къара-тыгъэр икIу фэдиизу аулпъэ-кIунэу уахътэ зэрамыIэр бзэ-джашIэхэм къызфагъэфедэ. Цэфакуи, щакIуи, цыф къы-зэрыкуи, предприятием ипа-щи сакыныгъэ къызхагъэфэн фае, бзэджашIэм зэхэдз илэп.

Iофтхъабзэм хэлэжьэгъэ жур-налистхэм къатыгъэ яупчIэхэм пашэхэм игъэкIотыгъэ джэуап-хэр къаратыжыгъэ, ахъщэ нэпцIхэм япхыгъэ бзэджэ-шIагъэхэм япчъагъэ нахъ макIэ шыгъэным яшъыпкъэу зэрэ-дэлэжьэщтыгъэу къаIуагъ.

ТХЪАРКЪОХЪО Адам.

Амыгъэкощырэ мылкъумкIэ къэралыгъо кадастрэмрэ амыгъэкощырэ мылкъумкIэ фитыныгъэу ялэхэр зыщытхыгъэ къэралыгъо реестрэ зыкIымрэ арыт къэбархэр зэралэклагъэхэрэ шIыкIэр

Федеральнэ къэралыгъо бюджет уч-реждение «Росреестрэм и Федеральнэ кадастрэ палатэ» Адыгэ РеспубликэмкIэ икIутамэ (ыужкIэ Кадастрэ палатэр тIозэ дгъэкIошт) цыфхэм нахъыбэу афигъэцэкIэрэ фэлэ-фашIэхэм зэу ащыщ амыгъэкощырэ мылкъумкIэ къэралыгъо кадастрэм (ГКН) хэт къэбархэр алэклэ-гъэхъэгъэнхэр.

Ащ фэдэ къэбархэм зыклафэныкъохэр амыгъэкощырэ мылкъумкIэ фитыныгъэу ялэхэр къэралыгъо регистратуе шыгъэн-хэм, кадастрэ IофшIэнхэр зэхэщэгъэн-хэм, амыгъэкощырэ мылкъум фэгъэ-хыгъэ нэмыкI Iофтхъабзэхэр зехъэ-гъэнхэм апай.

Амыгъэкощырэ мылкъумкIэ къэра-лыгъо кадастрэм хэт къэбархэр алэкла-гъахъэх кадастрэ паспортыр, ащ къы-хэтхыкIыгъэхэр, чыплэм икадастрэ план, кадастрэ уасэм ехъылIэгъэ справкэр аратызэ.

2015-рэ илъэсым Iоныгъом и 1-м къыщегъэжъагъэу Кадастрэ палатэм амыгъэкощырэ мылкъумкIэ фитыныгъэу ялэхэр зыщытхыгъэ къэралыгъо реес-трэ зыкIым (ЕГРП) ит къэбархэр алэклэ-гъэхъэгъэнхэмкIэ полномочиехэр егъэ-цакIэх.

ЕГРП-м ит къэбархэр алэклэгъэхъэ-гъэнхэм пае амыгъэкощырэ мылкъумкIэ фитыныгъэу ялэхэр зыщытхыгъэ къэ-ралыгъо реестрэ зыкIым къыхэтхыкIы-гъэхэр е нэмыкI шыкIэхэр къызфагъэ-федэх. Амыгъэкощырэ мылкъум ехъы-лIэгъэ къэбархэр зэкIэ ащ итынхэ фае.

Кадастрэ учетымкIэ къулыкъум зы-

къыфзэзыгъэзэрэ пстэуми ЕГРП-мрэ ГКН-мрэ арыт къэбархэр алэклагъахъэх.

ЕГРП-м, ГКН-м къахъахыгъэ къэбархэр къалэклагъэхъанхэм кIэлъэлух:

— Кадастрэ палатэм ипунктхэу до-кументхэр зыщалахыхэрэм (къаыща-ратыжыхэрэм), МФЦ-м ашъхъэкIэ за-фагъазэзэ (документхэр зыщалахырэ (къаыщыратыжырэ) пунктхэр зыдэщылэ чыплэхэр Кадастрэ палатэм иофици-альнэ сайтэу www.kadast-01.ru зыфи-лорэм итых);

— почтэкIэ документыр алэклагъа-хъэзэ;

— Росреестрэм иофициальнэ сай-тэу www.to01.rosreestr.ru зыфилорэм, портал зыкIым иофициальнэ сайтэу www.portal.rosreestr.ru зыфилорэм арыт электрон документыр къызфагъэфедэзэ.

Къэбархэр къазэралэклагъэхъащт шIыкIэр тхылъым щыхагъэунэфыкIын фае:

— ашъхъэкIэ ар къалахыжыштыгъэ;
— кадастрэ учетымкIэ къулыкъум поч-тэкIэ документыр алэклэгъэхъахъыштыгъэ;
— официальнойнэ сайтым къырахыгъэ электрон документкIэ алэклагъэхъащтмэ.

Джащ фэдэу ГКН-мрэ ЕГРП-мрэ арыт къэбархэр къызIэклагъэхъанхэм пае ашъхъэкIэ Адыгэ Республикэм икъэ-ралыгъо бюджет учреждение «Къэ-ралыгъо, муниципальнэ фэлэ-фашIэхэр зыгъэцэкIэрэ Гупчэм (МФЦ-м) зыфагъэ-зэн алэклэщт.

Зэ зыфэгъэзэгъум ГКН-мрэ ЕГРП-мрэ къарыхъэгъэ къэбархэр зэрыт зы до-кумент къалэклагъахъэрэ.

Документым зыщыкIэтхэгъэхэ ма-фэм ехъулэу къэбарэу къалэклагъэ-хъагъэхэм кIуачIэ ялэ мэхъу.

Банк реквизитхэр, къэбархэр къазэ-ралэклагъэхъащтхэм пае уасэу атын фаер зыфэдиизым ехъылIэгъэ къэбар-хэр сайтхэу www.fhprf.ru, www.kadast-01.ru, зыфилорэм, Кадастрэ палатэмрэ МФЦ-мрэ япунктхэу документхэр зы-щалахыхэрэм (къаыщыратыжыхэрэм) яинформационнэ стэндхэм арагъотэн алэклэщт.

Къэбархэр къалэклагъэхъанхэм пае ахъщэр щатын алэклэщт:

— банххэм якъутамэхэм;
— терминалхэр къызфагъэфедэн, етIанэ ахъщэр зэрэтыгъэмкIэ докумен-тыр кадастрэ учетымкIэ къулыкъум Iэклагъэхъажынын алэклэщт;

— Росреестрэм ипорталкIэ (<https://rosreestr.ru>) фэлэ-фашIэхэм атефэрэ уасэр ахъщэ IэрылхъэкIэ, термина-лыр къызфагъэфедэзэ, атын е Интерне-тымкIэ ясчет ахъщэр рарагъэтхыкIын алэклэщт.

Амыгъэкощырэ мылкъум ехъылIэгъэ къэбархэу ЕГРП-м къыхахыгъэхэр алэклагъэхъанхэм пае цыфхэм сомэ 200, юридическэ лицэхэм — сомэ 600 атын фае.

Кадастрэ паспортым цыфхэм сомэ 200, юридическэ лицэхэм — сомэ 600 лъатын фае. Амыгъэкощырэ мылкъум ехъылIагъэу кадастрэ паспортым къыхат-хыкIыхэрэм апае цыфхэм сомэ 400, юридическэ лицэхэм — сомэ 1200-рэ атын фае. Чыплэм икадастрэ план

цыфхэм сомэ 800, юридическэ ли-цэхэм — сомэ 2400-рэ лъаты. Чыгу Iахым игъунапкъэхэр зыщыгъэнэфэгъэ планыр, техническэ планыр Iэубытыплэ къызыфашIыхъэзэ, къагъэхъазырыгъэ документым икопие пае цыфхэм сомэ 800, юридическэ лицэхэм — сомэ 2400-рэ, электрон документым пае цыфхэм сомэ 250-рэ, юридическэ лицэхэм — сомэ 500 атын фае. Элек-трон амалхэр къызыфагъэфедэзэ къэ-бархэр зэралэклагъахъэхэрэм пае цыф-хэм сомэ 150-рэ, юридическэ лицэхэм — сомэ 300 атын фае. Амыгъэкощы-рэ мылкъум икадастрэ уасэ ехъылIэгъэ справкэр ыпкIэ хэмылэу араты.

ИкIаухым хэзгъэунэфыкIы сшIоигъу къэралыгъо фэлэ-фашIэхэр нахъышIоу гъэцэкIэгъэнхэм Кадастрэ палатэм ыналэ сыдигъуи зэрэтыригъэтырэр. Фэлэ-фа-шIэхэр зерагъэцакIэрэм сайтэу «Ваш контроль» (vash.kontrol.ru) зыфилорэмкIэ шъульпылIэн, Кадастрэ палатэм Iоф зэришIэнэу игъоу шъульэгъухэрэр до-кументхэр зыщалахырэ пунктхэм къа-щыжыгъээнэн шъульэкIыштыгъэ. Цыфхэм къэралыгъо фэлэ-фашIэхэр нахъышIоу афэгъэцэкIэгъэнхэм ахэр фэлорышIэщтых, игъоу афальэгъугъэхэр ялофшIэн къы-щыдалытэщтых.

Валентина ПУТИЛИНА.

Федеральнэ къэралыгъо бюджет учреждение «Росреестрэм и Фе-деральнэ кадастрэ палатэ» Ады-гэ РеспубликэмкIэ икIутамэ иотдел инженеру я 2-рэ категориэ зилэр.

УПСАУНЭУ УФАЕМЭ

КъышыкIэрэм Имызакъоу...

Непэ зигугъу къэтшы тшoигъо пхъэшъхъ-мышъхъэ лъэпкъым иматкIо адыгэмэ бэрэ агъэфедэрэп тшoшы, народнэ медицинэм псауныгъэмкIэ шIогъабэ ащ хэлъу къыхегъэщыми. ЗыфатIорэр мээ чIэгъмэ къачIэклэрэ кондэ цыкIухэу брусникэклэ заджэхэрэр ары. Ар илъэгагъэклэ сантиметрэ 20 — 30-м нахь инырэп, къыпыкIэрэ мэткIо плъыжхэр пшхынкIэ гохыхь, хэфэгъэклэ тIэкли аклэлъу щыт.

Брусникэр жьоныгъокIэ-мэкъуогъу мазэхэм къэгъагъэ мэху, иматкIохэм ягъо зыхуэрэ шышъхъэу-лоныгъо мазэхэр ары. Мыхэм ахэлыхь углеводхэр, органическэ кислотэхэр, витамин эфэшъхъафыбэ, фосфоры, органическэ соединение 70-рэ фэдиз къызыхагъэ-щыгъэ эфирнэ дагъэр. Ары паклош, брусникэм ыкIэ хэлъ псынклэу гъушырэ, тху бэу зыхэлъ дагы.

Мыщ имэткIо цыкIухэр улагъэр мышынымыкIэ, бактериэ эфэшъхъафхэм ябэныгъэнымыкIэ, пкъышъоным ыкIуачIэ хэгъэхогъэнымыкIэ бгъэфедэнкIэ дэгъоу народнэ медицинэм къеIо. Мыр агъэфедэ псыфалэр зыщыбгъэгъупшэным, техъэгъу зилэхэм ар атекIыным апай.

Брусникэм иматкли, итхъапэхэри, игокIэ цыкIухэри зыхэжъукIыгъэхэ псыр уз эфэшъхъафхэмкIэ Iэзэгъоу къыхегъэщы народнэ медицинэм. Мыщ итхъапэ гъэгъугъэхэр щам ычIыпIэкли бгъэфедэхэмэ хуэщт.

Шуфэсакъ! Мы пхъэшъхъэ-мышъхъэ лъэпкъыр ыкли ащ ипс агъэфедэхэ хуэщтхэп нэгъу-кIэТIый уз зилэхэм.

ИзэпIэ амалэу илэхэр

☒ Артритыр

Брусникэм итхъапэ гъэгъу-кIоигъэ щайджэмышышъхъытIум псы стэчан кIэпкIэныш, такык 15-м къэбгъэжъош. Мэу чыыIыфэ щыбгъэтыныш, бзыжыш. МэкIэ-макIэу мафэм ар ипшъуш.

Мыщ итхъапэ гъэгъугъэ грамм 20-м псы къэжъогъэклэ стэчан кIэпкIэныш, такык 20-м щыбгъэтыш. Зыбзыжырэм ыуж мафэм 3 — 4 джэмышым изэу уешъош.

☒ Температурэр дэклоягъэмэ

Брусникэм иматкIоу зигъо дэдэ хуэгъэхэм псыр къаклэпфыныш, ащ хэбгъэхъош псы гъэжъогъэ фэбэ тIэкли. Ащ узешъорэм ыуж температурэр нахь макIэ хуэщтэу еIо народнэ медицинэм.

☒ Лъыдэклиаер, витамин имыкIур (авитаминозыр)

Анахь зигъо хуэгъэу мы пхъэшъхъэ-мышъхъэ лъэпкъым хэтхэр къыхэпхынхэш, ызыныкIорэр духовкэм ибгъэуцоныш, тIэклирэ ибгъэтыш, шъабэ хуэнхэм фэш.

IахытIуми нэужым псыр къа-

клэпфыныш, зэхэпкIэщтых, шъоушыгъуми шъоуми тIэкли хэлпхъашт, нахь гохы хуным фэш ыкли аркъ хэбгъэхъош (зы литрэм — джэмышым из аркъ). Дэгъоу ахэр зэклэ зэхэбгъэклуханхэш, бэ-шэрэбхэм арыбгъэхъош. Ушхэным ыпэклэ сыхъатныкIо иIэу стэчанныкIо зырызэу мафэм щэгъогъоу уешъош.

☒ Шъхъэузыр, гриппыр, пэтху-Iутхуэр

Брусникэм иматкIо къыкIэ-фыгъэ псы грамм 50-м псы гъэжъогъэ гъэгъуыгъэу стэчаным и 3/4-рэ фэдиз хуэрэр хэбгъэхъош. Нэужым ащ шъоушыгъу е шъоу тIэкли хэлпхъашт. Узышхэхэрэм ыуж стэчанныкIо зырызэу мафэм 3 — 4 уешъош.

☒ Антибиотикхэр бгъэ-федагъэхэмэ

Мыхэм афэдэ Iэзэгъу уцхэмкIэ къыIэзагъэхэмэ е ахэр мы лъэхъаным огъэфедэхэмэ, брусникэм иматкIохэр (гъэгъугъэхэм хуэщт) щам халпхъэзэ уешъомэ, нахь псынклэу узэтеуцожыш.

☒ Пскэныр

МыщкIэ дэгъоу народнэ медицинэм къыIорэр брусникэм

ипс Iэшлурэ (сиропыр) шъоупсымрэ е шъоушыгъупсымрэ зэхэбгъахъэхэзэ уешъоныр ары. Ащ фэдэу зэхэт псым джэмышышъхъэ зырызэу бэрэ уешъон фае. ЕтIани ащ нахь шуагъэ къызитырэр ар зыщыбгъэфедэрэ лъэхъаным щам ычIыпIэ цумпэ зыхэжъукIыгъэ псыр нахьыбэ пшымэ ары.

☒ Подагрэр, полиартритыр

Брусникэ тхъапэ грамм 100-м псы гъэжъогъэ литри 2,5-рэ кIэпкIэныш, сыхъати 2-м бгъэжъопхыш, нэужым бзыжыныш, аркъ стэчан ащ хэбгъэхъош. ЕтIанэ ар мэшIо макIэм тебгъэуцоныш, такык 15-м тебгъэтыш, ау къэбгъэжъоштэп. Ушхэным ыпэклэ сыхъатныкIо иIэу стэчанныкIо зырызэу мафэм щэгъогъоу ащ уешъош. Зы зэлэзэгъу уахътэр (зы курсыр) — мэхих.

☒ Пэтху-Iутхуэр

Мы пхъэшъхъэ-мышъхъэ лъэпкъым имэткIо грамм 200-м аркъ литрэ кIэпкIэныш, тхъамэфитIурэ щыбгъэтыш, чэзыу-чэзыоу зэлэбгъахъэзэ. Умызыжъу ар пIыгыш. ЧыIэ дэдэ зы-шыхуэрэ лъэхъаным умысымэ-джэным фэш ащ щыщэу джэмышышъхъытIу мафэм 1 — 2 уешъош.

☒ Жъжъые етагъэр (нефритыр), пщыныр

Брусникэм итхъапэ гъэгъуыгъэ джэмышышъхъэм псы гъэжъогъэ стэчан кIэпкIэныш, ышъхъэ тепIуагъэу сыхъатрэ чIэбгъэтыш е термосым сыхъатныкIорэ ибгъэтыш. Бзыжыныш, ушхэнкIэ сыхъатныкIо иIэу стэчанныкIо зырызэу тIогъогъоу уешъош.

Мы пхъэшъхъэ-мышъхъэм итхъапэ гъэгъугъэ гъэгъушкIоигъэу джэмышым изым псы гъэ-

жъогъэ стэчан кIэпкIэныш, сыхъатныкIорэ щыбгъэтыш ышъхъэ тепIуагъэу. Нэужым машIом тебгъэуцоныш, такык 5-м къэбгъэжъош. Бзыжыныш, джэмышышъхъэ щырыщэу мафэм щэгъогъоу уешъош.

Косметикэм зэрэщагъэфедэрэр

☒ Шъхъащыр екIымэ, шъхъэхадэ хэлъымэ

Брусникэм иматкIо зыхэжъукIыгъэ псыр мыхэмкIэ Iэзэгъоу еIо народнэ медицинэм. Шъхъащыр зыпфыклахэрэм ыуж мыщ фэдэ псыр (фабэу) кIэбгъэ-чъыжымэ, шъхъашъор хуэпцIыныр щегъэты, шъхъэхадэри егъэклоды.

☒ Нэгъушъомкли фелэ

Брусникэр зыхэжъукIыгъэ псым нэгъушъор зэхешы, витаминэу ащ хэлэхэм ар къагъэбай, витаминэу С-м нэгъушъор нахь къегъэклэжы, витаминэу А-р фыкIуадэхэр къытемы-кIэнхэмкIэ амалышIоу народнэ медицинэм къеIо.

ПшэнкIэ гъэшIэгъоны

☒ Пкъышъоным температурэу ыIыгыр

Градус 36 — 38-рэ апкъышъолкIэ алыгъ цыфым, мамунэм, щыдым, шым, пылым.

Градус 37 — 39-р яI былымышъхъэ инхэм, мэлым, хъэм, чэтым, къом.

Градус 40 — 41-рэ: тхъачэтым, псычэтым, къазым, тыгъурыгъум, бгъашхъом.

Бзыу цыкIухэм, чэтым, тхъаркъом апкъышъол анахь градусыбэ ыIыгъ — 42 — 43-м нэсы.

Нэклибгъор зыгъэхъазырыгъэр ЖАКIЭМЫКIО Аминэт.

ШЭЖЬЫМ ИТХЫПХЪЭХЭМ УАГЪЭГЪУАЗЭ

Адыгэ Республикэм и Лъэпкъ музей
шлэныгъэмкIэ илофышIэ шъхьалэу,
археолог цIэрылоу Тэу Аслъанрэ ащ
ишъхьэгъуссэу, филологие
шлэныгъэхэмкIэ кандидатэу Тэу
Нуриетрэ ижыырэ адыгэ гуцылэхэу бэрэ
тымыгъэфедэхэрэм, лъэпкъ искусствэм
ипкыгъуацIэхэм, адыгэмэ ялэшэ-
шъуашэхэм, нэмыкIхэм язэгъэшIэн
зэрэпылхэр кыдтлътыти,
тигъзетеджэмэ ашIогъэшIэгъон хъушт
къэбархэм къатэгъушIэлэнхэу тIалэIуэгъ.

Чъэпыогъум и 1-м Адыгеим
и Лъэпкъ музей илъэс 90-рэ
зэрэхурэм епхыгъэу мыр ккы-
хэтэуты.

Адгыгэ Іашэхэр

Мы ильэсым, чэпыюгум и 1-м, Адыгэ Республикэм и Лъэпкь музей ыныбжь ильэс 90-рэ хуыгъэ. ГъашлэмкIэ ар зы лыныбжым тIэкIу нахь макI, ау ащ емылтыгыгъэу, тарихь гъогу гъэшлэгон кыIкIугъ, хэхъоныгъэхэр ышIызэ непэ кызнэсыгъэм мэлажьэ. Тильэпкь итарихьрэ икIэныжьрэ яугъыжын, язгъэфэн пыл, археологие, этнографии шIэныгъэ экспедициехэр зэхещэх, экспонатыбэ зэригъэуIугъ, кIэгъэлъэгъоныбэ зэригъэфагъ, адыгэхэр зыфэдэхэр цIыфыбэмэ аригъэшлагъ.

Музеир 1925-рэ ильэсым
Наурзэ Ибрахымэ кызызэлүй-
хыгэм кышгегъжагъэу лэ-
жэккo шлагохэр мыщ лутыгэх
ыккi лoф шашlэ. Тифондхэм
ахэхыагэхэу экспонат мин
шъитлум еху аугъоигъ. Сэри
кыззгыотыгэхэу ахэм мин
зытлүл ахэлъ.

Пкъыгъохэр сыдэу щытми къетхьылэрэ къодыеп, зыфэдэхэр, тарихъэу апылбыр, мэ-

Сурэтым итхэр: чатэхэр,
маитэхэр, щэбзапэхэр.
Мыугтэ-скиф культур, ти-
эрэ ыпэрэ ллэшлэгъухэм
кяхевбытэх.

амыгъэфедэжырэ гуцылэхэу
«историзм», «архаизм» зыфа-
лэхэрэм тиунагъоклэ тальэху,
зырыз-тлуритлоу зэтэгъулуйжых.
А гуцылэхэм язэхэфын зыдэт
гуцылалэх зэхэдгъэуцаугъ.
Мызыгъогум а тугъоиггэхэм
ащыщэу зэолхэм, яшъуашэхэм
ыкыл ялэхэхэм афэгъэхьыгъэ
гуцылэ куп шъуащыдгэгъуа-
зэ тшлৌгъу.

Гушылэм имэхьанэ кыизэ-
рэзэхэтфырэм нэмыклэу, къэ-
бар гъэшлэгъон горэ пылъэу
тышыгъуазэмэ, ари кыпытэтхэ.

Гушылэм кьэлөклэ шьхьаф
адыгабзэм шырилэу тыщыгъуа-
зэмэ, ари игъусэу кьыдэтэты.

хьянэу ялэр тэтхых,
сурэтхэр атетэхых,
паспортхэр, кар-
точкэхэр афэтэ-
шых, етланэ му-
зеим ифонд шхьялэ
етэтых ыкйи щыц
мэхьух.

Экспонатхэм loф адатшлэ зыхьуклэ, апэрапшлэу ацлэхэр урысыбзэкли ады-габзэкли тэтхы. На-хьабзэрэм ацлэхэр у-шлэхэу кьэтэгьоты-габзэклэ тигушынал-тымыгыуатэхэу кых-кэу, ахэм адехьаг-ау адэмьытэу шлэн-ятхыгьэхэм, Нар-тиорыуатэхэм кьах-уэфыжыын пльэки-бэ. Загьорэ гушы-хэу нахьыжьхэм к-хэпхьштых.

Сиофшэнкэ ащ фэдэ гушы-
лэхэр бэрэ згъэфедэнхэу зэ-
рэхьурэм пае ильэс заулэ
хуэгъуэ ижырэ гушылэхэр,
пкыгьомэ ацлэхэр сзэгъох.
Сишъхьэгъуси а лофым чанэу
ыуж ит — филологии шэны-
гъээмкэ кандидат. Сэри фи-
лологиимкэ факультетэр къэ-
сыухыг. Арышъ, хьытээр къы-
хэнэгъэхэу ыкы игъэкълотыгъэу

нэ зэрыдзагъэмэ ащыщэу зы.

Бгырыпх — цыфым ыпчанэ къешэкыгъэу, ыбг къеклоклэу рипхэрэ шыгын пкыыгъу. Бгырыпхыр клэпсэм, шьом, шэкым, джэржым, тыжынымым, дышъэм нэмыкхэм ахашыкы. Ижыкклэ шыгынхэм джыбэхэр атедагъэцтыгъэх. Хуьлфыгъэми бзылфыгъэми кыздыгърахыакыштыгъэ пкыыгъохэр бгырыпххэм ашэлэцтыгъэх. Ижыкклэ бгырыпхым иклэрэклагъэклэ цыфым итетыгъо зыфэдэр къапшэлэцтыгъэ.

Бгырыпхыпс — хульфыгъэ бгырыпхым шъоу кӀэлъыр, бзыльфыгъэ бгырыпхым шъоу е дышъэ шъагъэу кӀэщыгъэр.

Бгырыпхышхъ — хульфыгъ е бзыльфыгъ бгырыпхым изы пакlэ пылъырэ шхъхъу, адрэ шьо пакlэхэр зэраоу зэрэзэрапхырэ пкыгъу.

Бгъэгушталь — хъазырылъэмэ ачлэгъ тедэгъэрэ джыбэжъыехэр. Ахэм гынжъьер, штэр ыкли штаукыр аралъхъэщтыгъэ.

Бжъэкъожый — бжъакъом
е нэмык! пкъыгъомэ ахэш-
кыгъэ гыныль.

Бзаль — щабзэм ральхээрэ бзэхэр зэрыльэу шакломэ, зэолмэ пасэм ябгырыпх пылыштыгь. (**Бзальэм бзэхэр рильхагьэх**).

Бэз / бзэпс — щэбзэпкым ыпэкитлү зэрипхэу рашэрэ шьо е клэпсэ пыт. Щэбзашэр ащ тырагъуоцшэ, кыызэклэшэщ, рафы. Нахыбэрэмклэ домба-ишъомрэ лэуцэцышъомрэ аха-шыкылыщтыгъ. **Ибзэ гушэ** **лът-лътум** кьафимыгъ, ишэ гушэр **лтышым** алхырэдз. (*Адыгэ лорылат*). **Бзэпс хъун** — дэгъоу гъэпсыгъэу хъун. **Бзэпсым фэдэу** гъэпсыгъэ. (*Адыгэ гушы-лэжых*).

Къамэ — ыпэ папцӕу, бгъу-
цитӕр чанӕу лъыгӕу шыгӕу
гъучӕ лаш.

Къэмаплэ — къамэр зыраль-хъэу, рызэрахъэу бгырыпхым пашлэрэ лубырылъ.

ТЭУ Аслъан,
ТЭУ Нуриет.
(Джыри
къыкълъыкълшт).

Апэрэ чэзыур кызыранэкыгъ

Краснодар краим иадминистрациерэ шапсыгъэхэм
яобщественнэ парламенстрэ зэдагъэнэфэгъэ
егъэджен-культурэ проектэу къалэу Шъачэрэ
Тлопсэ районымрэ яеджаплэхэм якълэлэеджаклохэм
адыгабээр ягъэшлэгъэным ехылылагъэм
игъэцэкълэжын рагъэжыагъ.

Хушъхьафыкылыгъэу хэтэгъ-
унэфыкылы: зигугъу къэтшышт-
хэр адыгэ къуаджэхэу Хьаджы-
къо, Шэхэкъишхом, Агуй, Псы-
бэ, чылагъоу Георгиевскэм адэт
еджаплэхэр арэп. Ахэм адыг-
габзэм, литературэм ыкӀи адыгэ
хабзэм язэгъэшӀэн ащызпы-
угъагъэп. Шъыпкъэ, ахэмкӀи
къиныгъо горэхэр щымыӀэхэу
пӀон плъэкыштӀэп, ау джы
хабзмэр общественностымрэ
птсэуми апэ рагъэшызэ анаӀэ
зытырадзагъэр егъэджэным
ылапсэ зэхъокыныгъэшхохэр
фэшлыгъэнхэр ары, сыда плӀомэ
илъэс зауӀэкӀэ узкӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀ
чыпӀабзмэ яегъэджэн распи-
сание лъӀпкыбзэм изэгъэшӀэн
ащыхагъэкыжыгъагъ. ЛъӀпкы
зэфэшъхьафхэм ялӀыкӀохэр зы-

щырагъэджэхэрэ еджапlэхэу
кълэу Шъачэрэ Тlопсэ рай-
онымрэ ащылэхэр еджэллпшl
заулэ мэхъух.

— Үлжлэ сабий ыгыплэхэу адыгабээр ыпэкэ зышарагъашэщыгэхэми тальылэсышт, — ело Адыгэ Хасэм итхыаматэу Клакыху Мэджыдэ, — джырэкэ пытэу тинэплээгэу идгэуцуагээр гурыт еджаплэхэр ары. Ар лоф кызызрыклоу шытэ, сыда плomé ащ организациабы специалистыби хэгэлэжэгхэнхэ фаев шыт. Мэхьанэ-

Апэрэ чэзыур кызэранэкыгъ:
учреждение заулэмэ егъэджэн сыхъатхэр
ащырагъэжыгъэх.

lapšəkɫə
зэрызэхэрэ
лашэхэр, зэолым
ишъуаш, ахэм
ащыц
пкъыгъохэр

Алэпатэ — пчыпыджырэ
ошырэ зэхэтхэу, пхьэкI кIыхьэм
пальхьэщтыгэ ижырэ Iэш
лэпкь. Зэол кызырыклэмэ
алыгыштыгэп. Ордэунэхэм
япчэхэр кэзыгэгьуныщтыгэ
зэолхэр ахэмкIэ үлэшыгэгьэх.

Щэлагъэ зимыIэу, цIыф шэ-
нычъэу, губжыпхэм фэгъэхьы-
гъэу аIо: «Алэпатэ ыIыгъыми
ар къыоошт».

Ашьоджан — шылыч хьур-
джэнэ жьгъэху, ашьуанэху
зэрыдзагъэхэм ахэшлыкыгъэ
джэнэ хьагъ. Пкъышъолыр Іа-
шэм шиухьумэу, зэолхэм ащи-
гъыштыгъэ.

Шылыч ашъуанэхэм ахэшлы-
кыгъэ ашъоджанэу анахыыжэу
адыгэ шъольфырым кыыщызгъо-
тыжыкыгэм илгъэ 2000 фэдиз
ыныбж. Ленинэхъаблэ итемыр-
къокыплэкӀэ, ЦукъэрыцӀэ Пшы-
щэ зыщыхэлъэдэрэ чыплӀэм
щытыгъэ йуашъхэм ашъоджэ-
нитлӀ — зыр бзылфыгъэм
щыгъыщтыгъэу, адрэр шэу зы-
тесыщтыгъэм техуагъаштыгъэу
къычӀэтхыгъэх. Ахэр тизрэ
ипэрэ плӀшӀэгъу кыхеубытэх.

Мыутлэ лэыханым урымхэм,
скифхэм, мыутлэхэм ядзэк'олл-
хэм ашыгыштыгэ аш'оджа-
нэхэр пцэжыы п'онхэм афэ-
дэу джэрз п'уаклэм хэшлыкыгэ-
хэу, бэ х'уэхэу зэхадэштыгэх.

Очэпшы́е гуашьхэм 2013-рэ илъэсым кычылатыкыгъэу, ащ фэдэ ашъоджанэ Адыгэ Республикэм и Лъэпкъ музей члэп. Тиэрэ ыпэкӀэ я V-рэ лӀэшлэгъум ашлӀгъагъэу агъэунэфыгъ.

Ашьофы — тыжбын пкыы-
гьо клэраклэхэмклэ гьэдэхэгьэ
ашьолжан.

Ашъуан — ашъоджанэр
зэрэхъэгъэ щылыч хъурджэ-

Ильэс заулэклэ үзэклэлэбэжымэ, чыпIабэмэ
яегэджэн расписание льэпкыбзэм
изэгэшлэн ащыхагэкIыжыгыагь.

шагэнэфагэм игьэцэкжэын,
шыпкэр площтмэ, псынклэу
щытэп, ау объективнэ ыкй
субъективнэ тельхэплэу шы-
лэхэр дэбгэзыжынхэ плэ-
кышт. Юфшлэныккэ лъэшэу
яшлуагэ кыгагэкыгэ Пышлорэ
ыкй Тлопсэ районхэм япашэ-
хэм, еджаплэхэм ыкй хэгэ-
хьожэ гэсэныгэ ягэгьоты-
гэнымккэ гупчэхэм ядиректор-
хэм. Лъэшэу тыфэраз Тлопсэ
районын иадминистрация гэ-
сэныгэмккэ икомитет итхьа-
матэу Цунтыжэ Хьамедэ. Ащ
плэлэ ккэкым кыккыцц мунци-
палитетым ишэопьыр ит еджа-
плэхэм адыгабзэм изэгэшлэн
дэгьоу ащызэхышэн ылгэкыг.

Апэрэ чэзылур кызыранэ-
кыгы: учреждение зауламэ
егэджэн сыхыатхэр ашыра-
гэжыагыэх. А Юфым тегушы-
лагыэх поселкэу Псышулапэ,
Тюменскэм, Агуы ашыпсэурэ
адыгэ ны-тыхэм Адыгэ Хасэм
хэтхэр залоклэхэм. Джащ фэдэ-
у Тгуапсэ шыпсэурэ адыгэ
ны-тыхэми а Юфым фэгыз-

хыгъэ зэлуклэгъу адырялэшт.

— Зэхэсэн юфыгьохэр зэшлотхыгьэх, — кьариуагь Клакыху Мэджидэ ны-тыхэм язэлүклэу Адыгэ Хасэр зычлэт унэм шызэхашэгьагьэм хэ-лэжьагьэхэм. — Апэрэ клас-сым кьышыублагьэу ябгьонэ-рэ классым нэсэу адыгабзэр хэгьэхьожь занятие шыклэм тетэу мафэ кьэс зы сэхьа-тым тегьэпсыкыгьэу зезыгьэ-шэшт клэлэчкыклүхэм яспис-кэхэр зэхэдгьэуцуагьэх, зэ-реджэштхэ тыхьхэр кьэджьо-тыгьэх. Грантыр гьэцэклэжьи-гьэным тегьэпсыкыгьэу ахь-щэр Адыгэ Хасэм ыкли общ-ественнэ организациеу «Хы-лушью адыгэхэм — шапсы-гьэхэм лэпкь культурэмклэ я Гупчэу» Шьхьэлэхьо Мэди-нэ зипашэу Топсэ районым шылэм ясчэт кыхьашт. Ады-габзэр зышарагьэшлэшт каби-нетхэр техникескэ амалхэмклэ ыкли оборудуаниемклэ зэтэд-гьэпсыхьаштых.

НЫБЭ Анзор.

2015-р — ЛИТЕРАТУРЭМ и ИЛЪЭС

Илъэпкъ дахэу фэусэ

Дзэсэжэ Зурбий ихэку, иреспубликэ, зыщыц адыгэхэм къарыкыуагъэр дэгъоу зышлэрэ тарихълэжэ, общественнэ лофышлэху. Гуклэ зэхышлэу ыщэчырэ пстэур усэклэ кылон амалыри а зэкълэми къагоуцагъ.

пэр — Къокыплэм икьэралыбэм зэрарыутысагъэр кышчылауагъ. Тхьамыкылагом цыф жыугабэр зэрехулаагъэр, адыгэ лъэпкъым мы гъашлэм щыщэчыгъэм гъуни, нэзи зэрымилэр усэ сатыр гучлэмакьэхэм къащылотагъ. Мы тхылъым зитарихъ зышлэмэ зышлоигъо пэпчэ ыкли усаком итхаклэ, иусэ зыфэдэр аушэтэу зэлэпахызэ бэ еджагъэр. Усакоу Дзэсэжэ Зурбий итворческэ лофшлагъэ мэхъанэ рати, Мыекыуапэ ыкли

Бэмышлэу Зурбий иусэ 400 фэдиз зыдэт исборникэу Кавказ заом Черкесиер зэрэзэбгыригъэзыгъэр, зэгорэм лъэпкъышхоу щытыгъэ адыгэхэр тлоу зэрэзэщытыгъэхэр — лъапсэр хэкужъым щылэу, шхьа-

ежэ икыуаджэу Кошхьаблэ Адыгеим ицлыф еджэгъэ-гъэсагъэхэр, студентхэр, ныбжьыкълэхэр ягуапэу зыхэлэжыгъэхэ тхылъ лъэтегъэуцохэр ащылаагъэх.

Усаком ыкыуачлэ ац нахъ къыригъэблыгъэу мы апэрэ тхылъым бэмышлэу ятлонэрэ усэ тхылъыкълэ джыри кыгохуагъ. Апэрэм «Стихи опустевшей сакли» зреджагъэр. Ятлонэрэм — «Шелест опавшей листвы». Дзэсэжэ Зурбий урысыбзэкълэ матхэ, ау ыгукли ышъокли зэрэадыгэр гъуацэрэп.

Тхылъым кыдэхьагъэ усэ пэпчэ гупшысэ шхьалэу пхырыкырэ Чыгу гупсэм, уихэку, уиунэ, уильэпкъ, уи Хэгъэгу афэдэу псэмклэ фэбаплэ хуон зэрэщымылэр ары. Зурбий иусэ пэпчэ тиблэкыгъэ ыкли тинепэрэ мафэ адыгэхэр зэрэхуылэхэрэр, дунэешхом щыпсэурэ лъэпкъыбэмэ зыклэ ащышхэу тыдэ щылэ адыги щы-лэкълэ-псэуклэм зэрэхэт шыкълэр, ицлыфыгъэ ылэтэу мы чым зэрэтетыр афилотыкыгъэныр ары. Усэ тхылъыкълэу «Шелест опавшей листвы» зыфилорэм ыкышхо АР-м изаслуженнэ сурэтышлэу Бырсыр Абдулах илофшлэгъэ зэхэтэу «Ижырэ черкес чыгхатэхэр» зыфилорэм изы лахъ тешыхьагъ. Тхылъым ыкыбклэ УФ-м илъэпкъ сурэтышлэу Паштэ Герман иеу

«Сырынэм къезгъалорэр» зыцлэр тет.

Усэ тхылъым Хэгъэгу зэошхоу 1941 — 1945-рэ илъэсхэм щылаагъэм лыгъэхэ хэлъэу Теклоныгъэр кышчыдзыхыгъэ советскэ народым фэгъэхыгъэ усэ купышхо дэт. Псэемыблэжыныгъэр, гуклэгур, къэбзагъэр, мы чым тетыхьэхэ, мамырныгъэр зэрэмыкълэдыштыр усакоу Дзэсэжым ахэм къащылауагъ.

Мыщ кыдэхьагъэх усакомклэ мэхъанэ зилэ ны-тыхэм, унагъом, лъфыгъэхэм, зэхэтыкълэ-зэфыщытыкълэ хэбзэ дахэу ныбджэгъуныгъэм, зэкъошныгъэм, шыпкъагъэм ыкли зыпшэ уклонэу щымыт цыфыгъэ иным яхыплэгъэ усэхэр. Усэ пэпчэ къэбзэгъэ-лъэшыгъэ горэ кыхэщэу тхыгъэ, узеджагъэм узэрегъэплыхьы, шлум укыфегъэушы. Гурэ псэрэ бэу зыхэлэ Дзэсэжэ Зурбий иусэ сатырхэм, итхылъыкълэ тхылъеджабэ агъотынэу, усакоу зыфэтхэгъэ адыгэ лъэпкъым нахъ зыкыригъэштэжыныу сэгугъэ.

МАМЫРЫКЪО
Нуриет.

Адыгэ культурэм ифестиваль

Тѳуапсэ щыкылауагъ

Хабзэ зэрэхъугъэу, бжыхъэ къэс фольклор фестивалхэр Тѳуапсэ щызэхашхэ. Лъэпкъ зэфэшхьафхэм къахэклыгъэхэр славян фестивалэу «Русь многоликая», Адыгэ культурэм ифестивалэу «Шапсыгъэ итыгъэнэбзыйхэр», ермэл культурэм ифестивалэу «Дышъэ абрикос» зыфилорэхэм ягуапэу яплъых.

Фестивальхэр зэхэзыщэхэрэм — Тѳопсэ районым иадминистрациерэ лъэпкъ общественнэ организациехэмрэ афэлъэклыштыр зэкълэ ашлэ мэфэ-кылыр цыфхэм агу кыинэжынымыкълэ. Илъэс псаум кыкылоцл фестивалым зыфагъэхъазыры, лофтхьабзэхэм зэрахагъэхъошт амалхэм яусэх.

... Мэфэкылыр рагъэжынкълэ джыри бэ къэнагъэу цыфхэр къэзэрэугъойхэу фежыагъэх, унагъохэм арысхэр зэгъусэхэу адыгэ культурэм ифестиваль къеклоллагъэх. Тѳопсэ районым икъоджэ анахъ лудзыгъэхэми, Шъачи, Адыгейми ащышхэр мы мафэхэм Тѳуапсэ кышчызэрэугъоигъагъэх. Ахэм клэлэцыкылухэмрэ ныбжьыкълэхэмрэ бэу ахэтыгъэх. Районым щыпсэурэ лъэпкъхэм ятарихъ, якультурэ, яшэн-хабзэхэм нэлуасэ уафэзышлырэ къгъэлъэгъоныр кызыщызылауахыгъэ павильонри цыф кыуаплэу щы-

тыгъ. Лъэпкъ оредышхэхэу тхьакълэм кыыридзэхэрэм, лъэпкъ шъуашэхэр зыщыгъ артистхэм ятеплэ гур кыдащэщыгъ. Ахэм фестивалым дэгъоу зыфагъэхъазырыгъэми, зэрэгумэклхэрэр тлэкълэ къахэщыщыгъ. Фестивалэу «Шапсыгъэ итыгъэнэбзыйхэр» зыфилорэм мызэу, мытлоу хэлэжыагъэхэр — ансамбльхэу «Зори Шапсугии» (Агуй-Шапсыгъ), «Созвездие» (Кодэшьхьапл), «Золотой кинжал» (Цлэпс), «Кавказ» (Новомихайловскэр) якъэшъуаклохэр, оредылохэу Нэгъуцу Шамилрэ Аклэгъу Аленэрэ (Агуй-Шапсыгъ), инструментальнэ ансамблэу «Современный Кавказ» зыфилорэм (Агуй-Шапсыгъ) хэтхэр ахэм ахэтэлъагъох. Къуаджэу Агуяпэ щыц оредылоу Нарек Саргсян, ансамбльхэу «Черкесия» (Новомихайловскэр), «Талисман» (Псыбэ), «Золотое наследие» (Агуяп) якъэ-

шъуаклохэр апэрэу мы фестивалым хэлэжыагъ. Творческэ коллективхэм япашэхэри ага-сэхэрэм ялоф зэрэзэпфэщтым ыгъэгумэклыштыгъэх.

Фестивалыр кызылауахи, лэгутеошхоклэ цыфхэр къазыпэгъоклым, ныбжьыкълэхэм ягумэклэ клодыжыгъ. Адыгэ джэгъу шыпкъэм зэрэщыщытым фэдэу фестивалым щычэфыгъуагъ, илэпэлэсэныгъэ хэти кыгъэлъагъо шлоигъуагъ. Анахъэу тызыгъэгъушлуагъэхэр апэрэу мыщ хэлэжыагъэхэмрэ къуаджэхэу Псыбэ, Новомихайловскэм, Агуяпэ къарыкыгъэ къэшьокло цыкылухэмрэ ары. Ахэм ятворчествэ тапэклэ нахъ зыкызылауихынэу тэгугъэ.

Тѳопсэ районым ипашэу Владимир Лыбаневым фестивалэу «Шапсыгъэ итыгъэнэбзыйхэр» зыфилорэм епллынэу къэкыла-гъэхэми, ац хэлэжыагъэхэми шлуфэс къарихи, мыщ фэдэ лофтхьабзэхэм цыфхэр нахъ зэпэблагъэ зэрашлырэр, зэгъу-нэгъушлу зэфыщытыкълэхэр зэрагъэпытэрэр кылауагъ.

— Тѳопсэ районыр цыф лъэпкъыбэ зэрыс чыплэхэм ащыц. Лъэпкъ зэфэшхьафхэр мамырэу, зэгурылохэу мыщ щызэдэпсэхуэ есагъэхэшь, сан-

кциехэм тыкъагъаштэрэп, ахэм тэ тызэрэхъоклын альэклыштэп, — ицыхъэ телъэу кылауагъ ац.

Мэфэклым ихьэклэ лъаплэхэм — Краснодар краим иадминистрация лэклоцл политикэмклэ и Департамент идиректор игуадзэу Клэрмыт Мухьдинрэ хы Шлуцлэ лушъом щыпсэурэ шапсыгъэхэм я Адыгэ Хасэ итхьаматэу Клакыху Мэджыдэрэ лъэныкыо зэфэшхьафхэмклэ гъэхьагъэу ялэхэм ыкли лофыгъоу апашхъэ итхэм, хэбзэ лэшхъэтетхэмрэ цыфхэмрэ джыдэдэм анахъэу аналэ зытырагъэтыхэрэм къатегушыла-гъэх. Ащклэ лъэныкыо шхьалэхэр — социальнэ-экономикэ лофыгъохэр къуаджэхэм ащызэшлохыгъэнхэр, лъэпкъ творческэ коллективхэм, гъэсэныгъэ языгъэгъотырэ учреждениехэм, псауныгъэм икьэхуымэнрэ культурэмрэ афэгъэзэгъэ учреждениехэм, гъэзетэу «Шапсугия» зыфилорэм лэпылэгъу ягъэгъотыгъэныр, лъэпкъ шэн-хабзэхэр кызытэгъэнэжыгъэнхэр.

— Хы Шлуцлэ лушъом лус шапсыгъэхэм абзэ, якультурэ, яшэн-хабзэхэр къэхуымэгъэнхэмклэ Краснодар краим ихэбзэ лэшхъэтетхэм афэлъэ-кыштыр зэкълэ ашлэ, — хигъэ-унафыкылыгъ Клэрмыт Мухьдинэ. — Мы аужырэ илъэси 8-м кыкылоцл край администраци-

ем бэшлагъэу районым щыпсэурэ лъэпкъым хэхъоныгъэ егъэшлыгъэным пае сомэ миллион 40 фэдиз кыыхыгъэкыгъ. Гъэзетэу «Шапсугия» зыфилорэм, къуаджэхэм къащызылауахыгъэ этнографическэ музейхэм къэралыгъо грантхэр къараты, адыгэхэр зыдэс псэуплэхэр нахъ зэтэгъэпсыхьагъэ мэхъух, ахэм социальнэ лофыгъуабэ ащызэшлуахы. Апашхъэ ит пшъэрылхэм ягъэцэкълэклэ хабзэм ичылплэ органхэри къаделэх.

Краснодар краим ишулышэ фондэу «Край добра» зыфилорэм ипашэу, каналэу «Кубань 24-рэ» зыфилорэр зезыцу Яна Сторожук фестивалым кышчыгушылэзэ, Тѳуапсэ дэхэм зэрафэразэр, чыплэ кыин ифэгъэ клэлэцыкылухэм ялэ-зэгъэным пае районым щыпсэухэрэм сомэ миллиони 10 фэдиз кызызэраугъоигъэр кылауагъ.

— Тѳопсэ районыр ары сыкызыщыхъугъэр. Лъэпкъ зэфэшхьафхэр зэгурылохэу, зыбын-унэгъошхоу шапсыгъэхэм ячыгу зэрэщызэдэпсэхэрэм лъэшэу сырэгъушхо. Тапэкли джарэуштыр цэрэт! Тичыгу мамырныгъэ, зэгурылоныгъэ илпыным, клэлэцыкылухэр узынчъэу къэтэджынхэм нахъ насыпыгъэ мэхъужыа? — хигъэунафыкылыгъ ащ.

Тѳопсэ районым ипашэу Владимир Лыбаневым, районым иадминистрация культурэмклэ игъэлорышлалэу Ацумыжэ Анатолий зипащэм илофышлэхэм, къоджэ псэуплэхэм япашэхэм, предпринимательхэу Къоджэ-шъэо Хьамзэт, Къунэ Рэмэзан, Тлэшъу Станислав, Владимир Тарановым фестивалым изэхэщэн ялахышхо зэрэхалхьагъэр, Адыгеим кыкылыгъэхэ оредылохэу Быштэкыо Азэматрэ Нэхэс Анжеликэрэ, шоу-купэу «Къушхьэчлэхэр» зыфилорэм ар кызызэрагъэдэхагъэр къэлэгъэн фае. А мафэм цыфхэр пчыхъэ клахэ охуфэ зэхэтыгъэх, Тѳуапсэ щычэфыгъуагъ.

НЫБЭ Анзор.
Сурэтхэм арытхэр: ансамблэу «Зори Шапсугии» зыфилорэр; оредылоу Аклэгъу Ален.

Туризмэм зеушъомбгъу

Егъэджен-плуныгъэ Иофым тыхэгъэгу бэрэ зэхъоклыныгъэхэр шыфашых. Шыпкъэ, шылэныгъэр зы чыплэ итэл, гъэсэныгъэри ащ дэбэкъон фæе. Ау зэхъоклыныгъэхэр ашлынхэ хъумэ, нахыпэрэ шапхъэхэм адеплыхъу, шуагъэ зилэу ахэм ахэтхэр къагъэнэжыхэмэ нахышл. Гухэкл нахь мышлэми, ащ тетэу хъурэп, шуагъэ къэзыти, непэрэ мафэхэм ади-мыштэжырэ шапхъэхэри зедгаклох. Ары къэс гъэсэныгъэм, плуныгъэм зэрар арахи.

«Клодыгъэхэм» ащыщых «Зарницэр», зеклонымрэ зыгъэ-псэфынымрэ, турист слетхэр. Ахэр зызэпагъэуэгъэхэм илъэс 15 фэдиз тешлагъ. Хэт фэдэ ащ хэзыхыгъэр? Зы лъэныкъо горэми зэрар щэху кыхыгъэп. Къагурэлэ шуула гъэсэныгъэ-плуныгъэм ипашэхэм ашлагъэм клэхуэ фэхуыгъэр? Ныбжыкълэхэм яплуныгъэклэ шлогъэшхо къэзыхырэ зеклэм ипкыни, бгъэклодыни плъэкыш-штэп. Федэ зыхэлъ Иофым дэхаги, хабзи, шыпкъаги кы-зэдиубытхэу шылэныгъэм клячлэ щегъоты, тамэ кыгоклагъэм фэдэу зелэты, мэбагъо. Алоба: «Шыпкъэр ипкыгъэ плэми, кыпшлоуцу, пцыр бгъэуцугъ

плэми, уапашхъэ къефэжы». Ар къэзыушыхытырэ шысэхэр, хъугъэ-шлагъэхэр Тэхутэмыкъое районым мы аужырэ илъэсхэм шыолъэгъух. «Зарницэми», турист слетхэми, нэмыкл джэ-гуклэ, спорт зэнэкъокъухэми зыкъалэтыжыгъ. А Иофхэбзэхэм гъэсэныгъэмклэ гъэлоры-шланлэр клэщакло афэхуыгъ. Шыпкъэ, джырэклэ ахэр зыгъэцаклэхэрэ районитлу нылэп: Тэхутэмыкъуаемерэ Мыекъопэ районымрэ, ау зеклэ еджаплэ-хэр мы Иофхэм ахэцагъэхэ зэрэхуштым тицыхъэ телъ.

Иофхэбзэхэр щыклонхэу кыыхахыгъэр зы чыпл, ар къуаджэу Псэйтику итемыр лъэ-ныкъоклэ гъэзэгъэ Пшызэ клэй. Чыплэ дах ар, псыхъо лушъом реклоклы мэз цыкълур, клэйр хъоо-пшау, нэфынэ, рэхъат дэд. Къуаджэм кырашыгъэ мы-жъоклэ жгъэй-пшэхъо зэхэлъыр гъогу тегъэпсыхыгъэ хъугъэ, псыхъо лушъо шыпкъэм еклялэ, электричествэри кыра-щэллагъ, бгъагъэри, пщэры-хьаплэри пчэгум итых.

Районым ичылплэ зэфэш-хьафхэм кыщеклоклырэ спорт зэнэкъокъухэм зэу ащыщых мы чыплэм шызэхашэхэрэри, ау зэратекли щыл — чэщ-мэфэ

зытло зэнэкъокъухэр мыщ щэ-клох, еж-ежырэу командэхэр мэлщэрыхъэх, спорт зэнэкъокъу пчъагъ зэхашэрэр, мэфэкл шып-къэу Иофхэбзэхэр реклоклы.

Зигугъу къэсшышт турист слетым зэхэщакло фэхуыгъэх гъэсэныгъэм ирайон гъэлорышланлэ ипашэу Пэрэныкъо Светланэ, клэлэцыкълухэм гъэсэныгъэ тедзэ язытырэ Гуп-чэу Бракый Фатимэ зипашэр, ащ иметодистхэу Джарымэ Фатим, Цэй Аслъан.

Зеклоным Иофхэм зягъэу-шъомбгъугъэныр, клэлэхэм спор-тымклэ гэхъагъэу ялэхэм ахэ-гъэхъогъэныр, анэхъ командэ лъэшхэр кыхэгъэщыгъэнхэр, шлэныгъаклэхэр зерагъэгъотын-хэр ары пшъэрылэу зэхэщаклохэм ялэхэр.

Мы аужырэ илъэсхэм спорт лъэпкъхэу районым шагъэфедэхэрэм ащыщ зеклоныр. Шо-гъэшхо къэзыхырэ спорт лъэ-къэу ар щыт.

Мэфитло Иофхэбзэр клягъэ, шхъаф-шхъафэу клэлэеджа-клохэри клэлэегъаджэхэри зэ-нэкъокъугъэх. Клэлэеджаклохэр къеклоклыгуитлуклэ зэнэкъокъу-гъэх. Апэрэм хагъэхъагъэх турист гъэзетым икыдэгъэклын, анэхъ пщэрыхъэкло дэгъур, ху-дожественнэ самодеятельнос-тыр; ятлонэрэр — лъэсрыкло туризмэм итехник, спортымклэ гъэгъозэныр (чыплэу уздэщытыр бгъэунэфыныр), пневматическэ шхончклэ псагъэм тегъэфэ-гъэныр, гранатым идзын, зэхэт эстафетэр. Турист гъэзет-хэм якъыдэгъэклынклэ анэхъ

лэлэсэныгъэ къэзыгъэлъэгъуа-гъэр ыкли апэрэ чыплэр зыубы-тыгъэр гурыт еджаплэу N 13-р ары (Поселкаклэр), ятлонэрэр Пэнэхэс гурыт еджаплэу N 7-р, ящэнэрэр Инэм гурыт еджаплэу N 6-р.

Пщэрыхъанымклэ апэрэ чы-плэр ыхыгъэ Инэм гурыт еджа-плэу N 25-м, ятлонэрэр — Поселкаклэм иеджапл, Афып-сыпэ иеджэклохэр ящэнэрэ хъугъэх. Анэхъ художествен-нэ самодеятельность дэгъу зилэхэр поселкэу Суповскэм иеджапл, Инэм гурыт еджа-плэхэу N 25-р, ыкли N 2-р арых.

Зэнэкъокъу программэмклэ чыплэу аубытыгъэхэр: апэрэ чыплэр — Инэм еджаплэу N 25-р, ятлонэрэр — Посел-каклэм дэт еджаплэр, ящэнэ-рэр Суповскэ гурыт еджаплэр. Лъэсрыкло техникэмклэ, спор-тымклэ гъэгъозэнымклэ апэрэ чыплэхэр аубытыгъэх Инэм еджаплэу N 2-м ыкли Посел-каклэм иеджаплэ.

Ятлонэрэ мафэм а спорт лъэпкъ дэдэхэмклэ зэнэкъокъу-гъэх клэлэегъаджэхэр. Коман-дэхэм ахэтыгъэ нэбгырэ пчъа-гъэр зэфэшхъафыгъэ, нэбгырэ пэлч гуетыныгъэ хэлъэу зэнэ-къокъухэм ахэлэжыагъэх. Апэрэ чыплэр — Бжыхъэкъояклэм, ятлонэрэ чыплэр — Яблонов-скэм ыкли ящэнэрэ чыплэр Поселкаклэм яклэлэегъаджэхэм афагъэшшоагъэх.

ХЪУШТ Щэбан.

Сурэтым итыр: **отрядхэр зэнэкъокъум фэхъазырых.**

ДЗЫБЭ Саныет

ДЖЭХЪНЭМ

Рассказ

(Къызыкълэпкълорэр чъэ-пыогъум и 14-м кыдэклыгъэ номерым ит).

Гоцэфыж зы ымылоу ащ иплэ кыгъэхъазырыгъ. Ау ад-рэм гуалэу ылэ кызфещэим, фэмьщэчэу ежыри лэбагъэ. Штефан кыфэразэу, шъабэу лушхыпцылкыгъ.

— Спасибо, что не отвер-гла мою руку. Посиди со мной, пожалуйста. Расскажи мне о себе, хотя, не надо... — Ште-фан ышхъэ дыригъэээклыгъ. — Прости, глупо расспраши-вать о чем-то человека, врагом которого ты являешься.

Гоцэфыж зы кымылоу Ште-фан лъэу къечхъырэ хъэ-дэн цынклэ рилъэклэхыгъ, етланэ ынэтлэ плъыр лэ щифи, къэтэджыгъ. Мыщ дэжым Ште-фан ерагъэу ынэхэр кызыз-тырихыи кылыагъ:

— Мы скоро будем отсту-пать и я очень хочу сделать для тебя что-нибудь хорошее, чтобы ты помнила меня и не ненавидела.

Гоцэфыж зэхихырэ ышлэш мыхъоу Штефан къечхъали, блэгъабзэу къетлысылагъ. Ад-рэми ар игуапэ хъугъэу нахь зыкыцъэигъ.

— Я даже не буду спра-шивать, чего бы ты хотела больше всего.

— Штефан, если ты меня отпустишь, я буду за тебя молиться до конца моих дней. Умоляю, позволь мне снова увидеться со своим ребенком.

Штефан ымакъэ къэклэзэ-зыгъ.

— Больше всего на свете я хотел бы иметь такую жену как ты. Мне очень жаль, что мы встретились таким обра-зом. Не будь этой прокля-той войны... — Штефан кы-ригъэжыгъэр кызызэпиути, ыш-хъэ дыригъэээклыгъ. Гъэбылы-гъэклэ ынэпсхэр ащ зэрэрилъэ-клэхыгъэхэм Гоцэфыж гу лъи-тагъ, ау зыкыгъэхъыгъэп...

Мэфэ заулэклэ Штефан ыла-къо кытеуцожыгъ. Гоцэфыж ащ дырилэгъэ гуцылэгъур лэшл-лэшлоу ыгушхъэ телыгъ, ау ад-рэм ащ кызыфемыгъээз-жым, тлэкълэ-тлэкълэу игугъэ лэ-клэзэу ригъэжыагъ. Пыидзэм зеклэклонэу ишпыпкъэу зиугъо-ижыштыгъ. Штефан а пстэу-ми гъунэ альфын фæеу, чэщи мафи идзэклолхэм ашлэштхэм-клэ унашъохэр аритыштыгъэх. Залэтыжыпэнклэ зы чэщ къэ-нагъ. Гоцэфыж зыздыхыжы-щтыр ымышлэу, пытаплэр рикъл-кълэу итызэ, Штефан кыхъа-жыгъ.

— Собирайся, только тихо. — Етланэ мэклэжыеу лухъор луищэй, шлункым хэлпыхъэзэ кыпигъэхъожыгъ. — Нас не должны заметить.

— Я готова, а как же ос-тальные? — Гоцэфыж изакъоу ышхъэ кызызэриухъумэжырэм игушысэ ышъо кыпигъээзыгъэу кызызэтеуцагъ.

— Прости, я не могу всех освободить, ты же понимаешь на что я сейчас иду?

«Я си Алахь закъу, кыис-фэгъэгъу» ыгуклэ зэриложы, Гоцэфыж клэко фабэр кыиз-

щилы икыплэмклэ зидзыгъ.

— Осторожно, ни звука, иначе ни тебе, ни мне не сдобровать. — Штефан Гоцэ-фыж ылэ итэу шлункым апэрэ лъэбэкъур хидзагъ. Гоцэфыж гуанклэ ащ ыуж зыридзагъ.

Апэрэ осым, къагуаорэм фэ-дэу, чышхъашъор кызызэп-гъэнэфыгъ. Штефан гузэжыогъум хэтэу Гоцэфыж кыпхъуати, шым тыригъэтлысхыагъ, ежыри ащ ыкылб кыдэтлысхыи, ар дэдэм шы ныбэм елъэдэкъауи, чэщым зыхырагъэлъэсагъ. Хъа-шлүцлэ ащ фэдизым къаплъаклоу щытыгъ. Зэм зэклэ кызызхи-гъэушхыанхэр имурадэу нэ-мыцхэм ячъыяплэхэмклэ зи-дзыгъ, ау етлани еж игухэлъ шой ыгъэцэклэжымэ шлоигъоу шыбгым зыридзагъ...

Гоцэфыж зэрэщыс шыклэр шломыгупсэфэу, ыпэклэ нахь зицэизэ шлункым хэлпыхъэ-щтыгъ. Жыи чылэу ынэгъу кы-клэбыбэрэм ыгъатхъэу, сыхъат заулэклэ ыпсэрэ ылырэ ащыц фэбэ-шъэбэ цыкълур зызэрэклэ-риубытэщтым игушлугъо фэ-мыгъэбылэу, тхэщтыгъ. Ште-фан зэрилъэкълэу шырыфы-штыгъ. Икэралыгъоклэ кыума-лыгъэ джыдэдэм зэрэзэрихъ-рэр дэгъоу кыгырылоштыгъэ, ау ежымыи ымышлахэу шлу ыльэгъугъэ бзылфыгъэм а зыр арыти ишлугъэ зэрэригъэклы-шуштыр, къэзыгъэуцун щыла-гъэп...

Чэщым ыныкъо нахыбэ пыкыгъэу апэрэ бгъэнышхъэ унэхэр къэлъэгъуагъэх. Гоцэ-фыж гушлор ыбгъэгъу дэмы-фэжъэу кызызэплэкли, Штефан апэрэу гуфэбэныгъэрэ рэзэ-ныгъэрэ зыклиз нэлпэгъур кы-фигъэзагъ.

Сыхъатныкъо тешлагъэу къо-джэ гъунэм къэсыгъэх.

Штефан апэ шым къепсыхи, Гоцэфыж фэсакъызэ чы-шхъашъом кытыригъэуцагъ.

— Дальше ты пойдешь одна, уже достаточно светло, поста-райся держаться подальше от дороги. И возьми это, на вся-кий случай. — Шъэжые гъэ-лыгъэр хъэдэным кыклоцлихи кылыэкльыхъагъ.

— Спасибо, Штефан. — Гоцэфыжклэ Штефан егъашлэм зэрэтэхаклоу къэнэжыштыми, ежымклэ гуклэгъоу кыхъэфэ-гъэм уасэ фимышлыныр мы-тэрэзэу ылытагъ. Тлэкълэ егу-шыси, клалэм ынэгъушхъэ нэ-нэмысышъоу лэ щифагъ. Ште-фан кзэлаби, Гоцэфыж ылэ пытэу кыубытыгъ.

— Прости меня за все то, что мы сотворили с твоим народом. Случившегося уже не исправить, ты верна своей Родине, а я — своей. — Ар кылыуи, бзылфыгъэм ылэу клэ-зэзырэм ылупэ макълэу нигъэ-си, ытлупшыжыгъ. — С Бо-гом, живи долго и если ты когда-нибудь вспомнишь меня я буду самым счастливым на этой земле.

— Прощай, — Гоцэфыж Штефан инэлэуплэу ыгу ри-убытэ шлоигъом фэдэу джы-рэ зэ къепллыжи, нэфыльэу къэблагъэрэм зышлуигъэбылы-зэ, пырамыбжым зыхигъэкло-клагъ. Штефан тлэкълэрэ ос жгъгъэм пхырыплэу щытыгъ, ау шъоф нэклым нэмыклэ зи инэлпэгъу кыфэжыгъэп...

Гоцэфыж гузэжыогъэ гъо-гум пэлудзыгъэ хашом итэу чъэщтыгъ. «Мары джыри тлэ-клужый къэнагъэр, силэшлэ, тлэкълэ дэд» — ыгуклэ ишъэ-ожые дэгъушылэзэ чылэ гъу-нэм къэси, унэ кылбхэм за-щигъэбыллызэ ядэжыклэ ечъэ-жыагъ. Иунэ кызызлэгъум, зыфэмылажэу къэгыгъ, «А си Тхэшху, сыпфэраз» ылуи пчэм-клэ зидзыгъэ къодыеу, Хъашлүцлэ ыпашхъэ кыиуцагъ.

— Сыда, нэмыц джэгъуалъ,

зи мыхъугъахэм фэдэу укъэ-кложыгъ, ара? Сэ бэшагъэ мы такыкыым сыкызыежагъэр.

— А синан! — ылуи Гоцэ-фыж къэкууагъ, шъэжыер зэрилыгъ лэр кыдидзыый, Хъа-шлүцлэ ыбгъэгъу зэхэлъ къеуагъ. Пчъэм етхъуи кыфылымыхэу теоу ригъэжыагъ. Хъашлүцлэ кышышлыгъэр апэрэм кыгы-рылуагъэп, етланэ джэдыгу пшъэплэ зэрыгъээзыгъэм зыдэлэ-бэжым, ылэ лъы закълэу кы-дилъэшъужыгъ.

— А джаур тауч, сыд плэми сызлэкльыхъагъ, — ылуи, аужырэ клячлэмклэ шхончлэ-быр кыдихыыгъ. Ащ нэсыклэ Гоцэфыж игуашэ куо макъэм кыыригъэлъэтыгъ. Гоцэфыж лъэбэкъуитлуклэ унэм ипкли ку-шъэм хэлъ сабым дэжэ зи-дзыгъэу, нэфшлэгъо рэхъатыгъор зэичызэ, шхончыо макъэр къэлугъ. Ардэдэм Гоцэфыж ытхыцлэ изыстыкырэ кыгы-рымылоу, кызызэхъысхыагъ. Илфыгъэ телэбэнклэ зы лъэ-бэкъу нахь къэмынагъэу, ыгу бжыбжыэу узыр ор пчъагъэклэ кышызэклоцлырычыгъ. Ащ лъы-пытэу джэхашъом лы чыплэр псы лъэбанэу кытеуцагъ.

— А Тхъэр кысауи, сыу-нэхъужыгъэ гущи сэ, Гоцэ-фыжы!!! — ылуи гуашэр къэ-кууи ащ къечхъэллагъ.

Гоцэфыж узым енэкъокъу-зэ, ыпсэу къэзыбгынэрэр кы-зэтыригъэуцо шлоигъоу зы лэм-клэ ыбгъэгъу пытэу риубыты-кыгъэу кушъэм епшыллагъ. Адрэ лэмклэ шъаом телэбэгъэ къодыеу, лъы стырыр щыугъэ-щыугъэу ыжэклоцлэ дизи кзэ-хъуи, псыгъо цыклоу ыжэпкъ къечхъыгъ. Хъадэгъур кышхъащыхыагъэ пэтзэ, ным кушэ лэплэр ыцлыцлызэ джыри зэ зыкылэтыжыи, зыфэллэжыгъэ лъфыгъэм ымэ лэшлэ иаужы-рэ жыкыащэу зылуищэжи, Гоцэфыж ыпсэ хэклыгъ...

◆ ЛЪЭПКЪ ИСКУССТВЭР — ТИБАИНЫГЪ

Еджаки, тхаки нэбгырэ зырызхэм зыщашэщтыгъэ лъэхъаным тилъэпкъэгъухэм агу ихъыкырэ, жэрылокъ аусыхэрэр музыкальнэ лэмэ-псымэхэмкӀэ кыратыкыщтыгъ. Къамылыр, шыкӀэпщынэр, нэмыкӀхэри агъэфедэщтыгъэх. Пщынэр ялэ зэхъум, нэмыкӀ лъэпкъхэм зэпхыныгъэу адашӀырэмэ нахь заушъомбгъоу аублагъ.

ШъэошлӀ Хъаки пщынэмкӀэ орэдышъохэр кырегъалох.

Пщынэр музей кыратыжыгъ

Адыгэ Республикэм и Лъэпкъ музей джырэблагъэ щыкӀогъэ зэхэхэм гупшысэу тигъэшлӀгъэр лъэпкъ шӀэжыым кыпкырэкы. Тыркуем кыраыхыжыгъэ пщынэр музей кыратыжыгъ.

— 1740 — 1741-рэ илъэсхэм къээзэкъхэм ащыцӀ купхэм егъэ-зыгъэ лӀфкӀэ Урысыр къабгыни, Тыркуем щипсӀунхэу кӀогъагъэх, — кӀелуатэ шӀэныгъэлэжъу, Адыгэ Хасэм культу-рэмкӀэ икомитет ипашэу ШъхӀап-лъэкӀо Гъучыпсэ. — Мэкъумэ-щышӀлӀ ахэр щытыгъэх. Чылэм дэсыхэзэ адыгэмэ алукагъэх, зы кӀуаджэм щызэдэлажъэхэу илъэсхэр кыызэдэхыгъэх. Адыгэ чылэм иджӀэгъухэм пщынэу ащӀагъэ-федэрэм лъэпкъхэр нахь зэфы-щӀэщтыгъэх. Къээзэкъхэм, тилъэп-къэгъухэм янысӀахэм орэ-дышъоу ащыжынчырэр гум имэкъамэу цыфхэм алытӀащтыгъ.

Пщынэр адыгэхэмрэ къээзэкъ-хэмрэ зӀэлӀахыщтыгъэу кӀэбархэр кӀалотэжыкы.

Дзэм кыкыжыгъэ кӀалэм пщынэр зельӀэгъум, ныбӀхэр цунтхӀэгъагъэх. Уахьтэ кыгыоти, ыгъэцӀкӀэжыгъ, пщынэр «кы-гъэгъушылӀ» шӀоигъоу зӀкышӀу ыублагъ. Ащ дакӀоу, адыгэ орэ-дышъохэм ятхыдэ зыщыгъэгъуазэу, лъэпкъ шӀэжыым дӀажажъу фе-жыагъ.

— Адыгеим икыгъэ купым хэтыгъэх тицӀыф цӀэрылӀохэу ЛъэцӀрыкӀо Кимэ, Бырсыр Аб-дулахъ, нэмыкӀхэри, — зэдӀгу-щылӀэгъур лъегъӀелуатэ ШъхӀап-лъэкӀо Гъучыпсэ. — ШъэошлӀ Хъаки пщынэр кышти, хъакӀэхэр лъэпкъ орэдышъохэм аригъэ-дӀелугъэх, пщынэм тарихъу пы-лыри къафилӀотӀагъ. Бырсыр Аб-дулахъ бысымым едӀелуи, Адыгэ Республикэм и Лъэпкъ музей пщынэр кыратыжымэ нахьшӀоу ылъытагъ.

ШъэошлӀ Хъаки кызырӀелуа-гъэмкӀэ, пщынэм джыри «хӀуп-хъухъан», зыгорӀхэр зӀригъэфӀан-

хэ фае. ХӀажыым зыкӀокӀэ пщынэри зыдӀштӀэнэу мурад зыфӀышӀыжыгъ. Ишъхъэгъусэу НӀджие ШъхӀаплӀэжъомэ япхъу.

Къээзэкъхэм кӀагъэзӀжы

Къээзэкъхэр кӀуаджэм зӀрӀ-дӀсхэм ШъэошлӀ Хъаки шӀогъэ-

— Илъэс 20-м нахьыбэ тешӀагъ ЛъэцӀрыкӀо Кимэре Бырсыр Абдулахърэ Тыркуем зыкӀогъа-гъэхэр, — ело Адыгеим и Лъэпкъ музей шӀэныгъэмкӀэ илӀофшӀлӀ шъхӀалӀу ТӀу Аслъан. — ШъэошлӀ Хъаки пщынэр хӀажыым кы-нигъэсыжыи, тын лъӀлӀэ кытфӀи-шыгъ. Лъэпкъ искусствэм щы-цӀэрылӀохэу АульӀ ОлӀгъӀей, Тхъа-бысым Умарэ, ЛъэцӀрыкӀо Кимэ, ГъонӀжыкыо АскӀэр, нэмыкӀхэм япщынӀхэр музей кыратыжы-гъэхэу тифондхэм ахӀлӀых.

Хъ. ШъэошлӀум пщынэр МӀфӀэшлукӀо ЩангулӀэ ретыжы.

шӀэгъонэу хильагъоштыгъэр кӀе-лӀотэжыкы. Къээзэкъхэр зӀлыкӀо-щтыгъэх, зӀдӀпсӀуштыгъэх. лӀахыл зӀфӀэхъугъэхэр бӀ хъуштыгъэх, ау унагъо ашӀӀн амылӀэкыжы-ным зӀрӀенӀсыгъэхэм ыгъӀгъумӀ-кыштыгъэх. ЗӀш-зӀшыпхъухэр, зӀунӀкӀошхэр зӀбгырыкылынхэ, шъхъэгъусэ зӀрагъӀэгъотыным фӀшӀ нэмыкӀ шӀолъыр е хӀгъӀгу кӀонхэ фаеу хъуштыгъэх. ЯшӀн-хӀабзӀхэр, яныдӀлфыбзӀ чӀамы-нӀнхэм пыллыгъэх.

Хъ. ШъэошлӀум кызырӀелӀрӀэм-кӀэ, 1971 — 1972-рэ илъӀсхэм къээзэкъхэр, зӀкӀ пӀоми хъунэу, ячылӀ дӀкыжыгъэх, Ставрополь краим щыпсӀунхэу тӀысыпӀэхэр зӀрагъӀэгъотыгъэх.

ЗӀкӀошхэм ялӀэмыджхэр мӀпытӀх

Хъаки ылъӀэкъуацӀэ кӀегъӀ-шъыпкъэжы, ШъэошлӀу гъашӀӀр кӀехы. Пщынэр кызыдӀшти, МыекъуапӀэ кызӀэкӀом, зӀлукӀлӀгъу гъӀшӀлӀгъонхэм ахӀлӀэжыагъ. Къэ-зӀкӀхэм якӀупхэм ахӀтхэу Ана-толий Студеникиныр, Николай Старковыр, Анатолий БорзенкӀэр, фӀшъхӀафхэри Лъэпкъ музей кышӀызӀрӀегъуогъӀгъэх. ШъхӀаплӀэ-кӀо Гъучыпсэ, ТӀу Аслъан, Лъэпкъ музейм иотдел ипашӀу МӀфӀэшлукӀо Щангул гушӀыгъу зӀфӀэхъу-гъэх. ШъэошлӀ Хъаки игукъӀкӀ мӀхъӀнӀ ин ратыгъ.

Хъаки пщынэр кышти, лъэпкъ орэдышъохэр ыгъӀжынчыхэу зеулӀэм, адыгэхэри, къээзэкъхэри лӀгу кыфӀытеуагъэх, кыдежы-угъэх. Анатолий БорзенкӀэм ис-кусствэм илъӀсыбӀэрэ лӀф щы-шӀагъ, адыгэ мӀкъамэхэр музы-кальнэ лэмэ-псымэхэмкӀэ кыре-гъалох.

— Пщынэм лъэпкъхэр зӀфе-щӀх, искусствэм ыбзӀкӀэ цыфхэр зӀдӀегъӀгушӀылӀх, — игупшысӀхэм тӀащегъӀгуазӀ Анатолий Борзен-кӀэм. — Тыркуем кыкыгъэ хъул-фыгъэм тятӀжӀхэр икӀэрыкӀлӀу тынӀгу кыкыгъӀгъуошжыгъэх, кы-нӀу зӀпачыгъэр, яшӀн-хӀабзӀхэр кызырӀаухъумӀащтыгъэр нахьшӀоу зӀдӀгъашӀлӀ тшӀоигъу. Тарихъыр ныбжыкӀлӀхэм алыдӀгъӀлӀсыныр типшӀӀэрылӀ.

Уасэ фашы

— ПщынӀхэр, нэмыкӀ тарихъ пкыгъохэр музей кыратыжыкы, — кытилуагъ МӀфӀэшлукӀо Щан-гулӀ. — Тарихъым ахэр щыцӀ мӀхъух, тӀгъӀлӀаплӀх. ЗӀкӀлӀми чыпӀлӀ хӀыгъэ къафӀтӀэгъоты. ШъэошлӀ Хъаки фӀдӀэхэу лъэп-къым зыгу кыфӀытеохӀэрэм яшлӀ-шӀагъэ дунаим щызӀлӀашӀлӀцт.

ЯтӀэ ищысӀшлӀу

Лъым хӀлъыр щылӀэныгъэм хӀкыуакӀлӀрӀӀ, жыбгъэ лъӀшым пӀӀкыхырэп. ШъэошлӀ Хъаки ыкӀоу Джанкат ишлӀушӀагы мы-ухыж. ХӀажыым кӀэзыгъӀзӀ-жырӀэмэ хъакӀлӀц гӀӀпсыкӀлӀ илӀу афашырэ унӀр МыекъуапӀэ щӀагъ-уцунӀу зыфӀежъӀхэм, унӀр зы-фӀдӀэщтым фӀгъӀэхыгъэ тхылъ-хэр пкӀлӀ алымыхъу зӀшлӀуихыгъэх. Джанкат ятӀэ игъоу рыкӀо шӀоигъу, лъэпкъым зиугъоижыным илӀхъу хильхъэрэм кытегушӀылӀнӀу фае.

Адыгэм ишӀн-хӀабзӀхэр иску-ствэм кӀеухъумӀх. ШъхӀаплӀэ-кӀо ГъучыпсӀэрэ ШъэошлӀ Хъа-кырэ лъэпкъ шӀэжыым нахь зӀ-фӀищӀагъэх. Хъаки тиреспубликӀэ кыгъӀзӀжы шӀоигъу. Музейм ащ щильӀэгъу гъӀ тарихъ пкыгъо-хэр шӀогъӀшӀлӀгъоных, адыгъу ду-наим тетхэм ахэр яджӀрпӀэ-джӀжъхэу елӀытӀх.

ТЕКЮНЫГЪЭМ ия 70-рэ ИЛӀЭС

Тарихъыр тщыгъупшӀэрӀп

ХӀгъӀгу зӀошхом Теклюныгъэр кызыщыдахыгъэр илъӀс 70-рэ мыгъэ зӀрӀэхъгъэм ехылӀлӀгъэ кӀэзгъӀлӀгъон Адыгэ Республикэм и Лъэпкъ музей кышӀызӀлӀуахыгъ.

«ВелопленӀр-2015-рӀ». Урысыем культу-рэмкӀэ и МинистерствӀэрэ Адыгеим и ПравительствӀэрэ зӀ-гъусӀхэу зӀхӀащӀгъэ лӀофгъом арӀ-

ушӀтӀу еджагъэх. Лъэпкъ музей-м шӀэныгъэмкӀэ илӀофшӀлӀ шъхӀа-лӀу ТӀу Аслъан тизӀдӀгъушӀыгъу кызырӀӀахыгъӀащтыгъу, кӀэзгъӀ-

лъӀгъоным пӀуныгъэ мӀхъӀнӀ ин илӀ. НыбжыкӀлӀхэм шӀэжыыр нахь агъӀлӀӀӀӀнымкӀлӀ, хӀгъӀгъоу ты-зыщыпсӀурӀм ихъугъэ-шӀагъӀхэм нахьшӀоу ащыгъозӀнхэмкӀэ му-зейм пкыгъуабӀэ кышӀагъӀлӀа-гъо. СурӀтхэм блӀкыгъэ уахъ-тӀр лупкӀлӀу кӀалуатӀ.

ЧъӀэпыогъум и 16-м «Теклюны-гъэр сурӀт сшӀынӀу сӀкӀо» зыфӀи-лӀорӀэ велопленӀрӀу зӀхӀащӀтыр МыекъопӀэ районым щыкӀошӀт.

ЗӀхӀахъэм хӀлажъӀхӀэр кушъхъ-фӀащӀхэмкӀэ МыекъуапӀэ игъоухэм кӀарыкӀошӀтых. ЗӀкӀошныгъэм ипчӀгъоу МыекъуапӀэ дӀтым ве-лопленӀрыр кышӀызӀлӀуахышӀт, мӀфӀӀкӀ концертхэр кӀалӀэм щы-зӀхӀащӀтых.

НӀкӀубгъор
зыгъӀхъазырыгъэр
ЕМТӀЫЛӀ Нурбый.

ЗӀхъышӀагъэр
ыкӀи кыдззы-
гъӀкырэ:

Адыгэ Республи-
кэм лъэпкъ
лӀофхэмкӀэ, лӀкыб
кӀӀӀралхэм ащы-
псӀурӀ тилъӀпкъэгъу-
хэм адырӀлӀ зӀпхы-
ныгъӀхэмкӀэ ыкӀи
кӀӀӀбар

жъугъэм иамал-
хэмкӀэ и Комитет
Адресыр: ур. Кре-
стьянскӀэр, 236

Редакциер
зидӀшӀылӀр:
385000,

кӀ. МыекъуапӀэ,
ур. ПервомайскӀэр,
197.

Телефонхэр:
приемнӀр:
52-16-79,

редактор шъхӀаӀэм
иапӀрӀэ гуадзӀр:
52-49-44,

редактор гуадзӀр-
пшӀӀӀдӀкыжъ зы-
хырэ секретары:
52-16-77.

E-mail:
adygvoice@mail.ru

ЗышӀаушыхъаты-
гъэр:

Урысые Федерацием
хӀутын лӀофхэмкӀэ,
телерадиокъӀтын-
хэмкӀэ ыкӀи зӀлы-
лӀэсыкӀэ амалхэмкӀэ
и МинистерствӀэ
и Темыр-Кавказ
чыпӀлӀ гъӀлоры-
шӀаплӀ, зӀраушыхъа-
тыгъэ номерыр
ПИ №ТУ23-00916

ЗышӀыхаутырӀр

ОАО-у
«Полиграф-ЮГ»,
385000,
кӀ. МыекъуапӀэ,
ур. ПионерскӀэр,
268

ЗӀкӀлӀмкӀи
пчӀагъэр
3250

Индексхэр
52161
52162

Зак. 931

ХӀутынӀм
узшыкӀлӀтхӀнӀу щыт
уахътӀр
Сыхъатыр 18.00
ЗышӀыкӀлӀтхӀгъӀхэ
уахътӀр
Сыхъатыр 18.00

Редактор
шъхӀаӀэр
ДӀрбӀэ Тимур

Редактор шъхӀаӀэм
иапӀрӀэ гуадзӀр

МӀшлӀӀкӀо
Саид

ПшӀӀӀдӀкыжъ
зыхырэ
секретары
ЖакӀлӀмыкӀо
АминӀт